

Taloussuhte

**Julkaisuvapaa
17.9.2013 klo 10.00**

**Taloussuhte vuosille
2013–2014**

**Vienti virkoaa ja
taantuma taipuu
Euroopan investointien
vilkastuessa**

Ennusteryhmä

Seija Ilmakunnas
Mari Kangasniemi
Markku Lehmus
Eero Lehto
Heikki Taimio
Tomi Husa

Lisätietoja

Ennustepäällikkö
Eero Lehto
puh. (09) 2535 7350

Tiedottaja
Heikki Taimio
puh. (09) 2535 7349

Talousennuste vuosille 2013–2014

Vienti virkoaa ja taantuma taipuu Euroopan investointien vilkastuessa

Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että Suomen bruttokansantuote supistuu tänä vuonna 0,6 prosenttia. Vielä viime maaliskuussa ennustimme kokonaistuotannon kasvavan 0,6 prosenttia. Odotettua heikompaa kehitystä selittää taantumien pitkittyminen Euroopassa ja siihen liittyvä investointien jyrkkä supistuminen sekä naapurimaidemme Venäjän ja Ruotsin talouskasvun odotettua tuntuvampi hidastuminen. Tämä on rajoittanut vientiämme, jolle on koitunut lisävaikeuksia talouskasvun ainakin väliaikaisesta hidastumisesta joissakin vientimme kannalta tärkeissä kehittyvissä maissa. Teollisuuden rakenteen heikkoudella – kuten Nokian markkinaosuusien jyrkällä pudotuksella ja paperin kysynnän laskevalla trendillä – on toki ollut oma vaikutuksensa, mutta talouden vajoamisessa uudelleen taantumaan vuosina 2012–2013 sillä on ollut vain sivuosa.

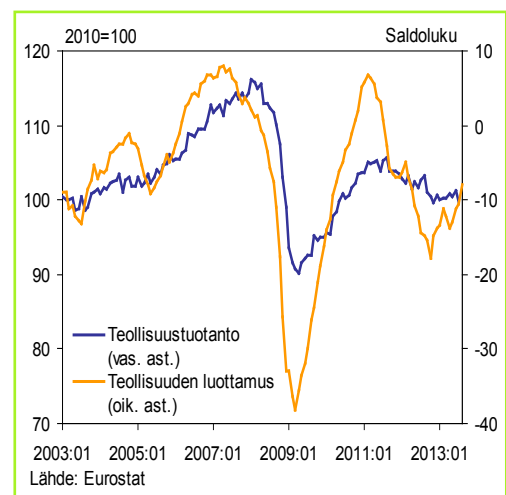
Kansainvälisen talouden paraneminen aikaansaa käänteen Suomenkin talouteen jo tämän vuoden lopulla. Euroalue nousi tämän vuoden toisella neljänneksellä noin puolitoista vuotta kestäneestä yhtäjaksoisesta taantumasta. Koko EU:n alueella talouskehitys on ollut jopa euroaluetta parempaa. Aivan viime kuukausina myös Kiinan, Japanin ja Brasilian talouskasvu on vauhdittunut. Osassa kehittyvistä maista talouskasvu on tosin vielä ainakin väliaikaisesti hidastunut, kun rahoitusvirtojen suunta on kääntynyt kehittyvistä maista Eurooppaan, Yhdysvaltoihin ja Japaniin nousevien korkojen ja parantuneiden talousnäkymien houkuttelemana. Suomen viennin kannalta on myönteistä myös se, että investoinnit alkavat elpyä Euroopassa ja laajemminkin globaalitaloudessa. Suomen bruttokansantuote kasvaa ensi vuonna 2,1 prosenttia. Ennuste on näin 0,3 prosenttiyksikköä maaliskuista arviotamme alempi. Koska talouskasvu nojautuu pitkälti vientiin, ei se juuri lisää työllisyyttä eikä kavenna merkittävästi julkisen talouden alijäämiä vielä tällä ennusteajaksolla.

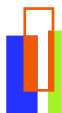
Euroopan velkakriisi hellittää ja talouskasvu orastaa

Euroopan keskuspankin (EKP) ilmoittama valmius tukea euroalueen kriisimaita joukkovelkakirjaostoilla tietyin ehdoin alkoi lieventää Euroopan kriisivaltioiden rahoituskriisiä jo viime elokuusta lähtien. Osoituksena tästä kriisimaiden valtionlainojen pitkät korot ovat olleet laskussa. Tämä on alentanut myös yritysten rahoituskustannuksia. Yritysten mahdollisuudet hankkia rahoitusta suoraan pääomamarkkinoilta ovat parantuneet ja lisäksi pienten ja keskisuurten yritysten pankkilainojen saatavuus on parantunut. Esimerkiksi kotitalouksien kulutusluottojen ehdot ovat lieventyneet.

Euroopan valtioiden rahoituskriisi ja kriisialueiden pankkien vaikea tilanne ei ole kuitenkaan kokonaan väistynyt. Merkittävä osa suurista pankeista on vahvistunut jo siinä määrin, etteivät ne enää muodosta välitöntä uhkaa rahoitusmarkkinoille. Mutta joukko eurooppalaisia pankkeja on pääomarakenteeltaan vielä niin heikko, että ne tarvitsevat ulkopuolista pääomitusta tai hallittua konkurssia. Itse rahoitusmarkkinoiden sääntelyn tehostaminen vakauden ja ennustettavuuden saavuttamiseksi on vielä pahasti kesken.

Teollisuuden luottamus ja teollisuustuotanto euroalueella 2003:01–2013:08

Rahoituskriisin väistyminen on vahvistanut euroalueen reaalitytöitä eri tavoin. Ensinnäkin asiakkaiden rahoituksen saatavuus ja sen ehdot ovat parantuneet kriisimaissa ja kriisipankkien asiakaskunnassa. Toiseksi riski koko euroalueen romahtamisesta ja siihen liittyvästä avoimesta pankkikriisistä on merkittävästi pienentynyt, mikä on rohkaissut yrityksiä investoimaan ja kotitalouksia kuluttamaan kriisimaiden ulkopuolellakin. Euroalueella ja sen ulkopuolisissakin EU-maissa tämä on näkynyt sekä yritysten että kotitalouksien luottamuksen lievästi parantumisena jo tämän vuoden alkukuukausina. Sitten ai- van viime kuukausina luottamus on taas alkanut vahvistua uudelleen. Euroalueen ja EU:n kotimaisessa kysynnässä käänne parempaan näkyi vuoden 2013 toisella neljänneksellä, jolloin yksityinen kulutus ja vielä selvemmin investoinnit alkoivat taas kasvaa.

Euroalue kasvoi tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 0,3 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Verrattuna viime vuoden samaan neljännekseen kokonaistuotannon muutos oli vielä 0,5 prosenttia miinuksella. Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että euroalueen tämän vuoden bkt jää vielä 0,3 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi, mutta ensi vuonna kasvu olisi jo 1,3 prosenttia. Koko EU:n vastaavat kasvuluvut ovat 0,1 ja 1,6 prosenttia. EU:n suurista jäsenmaista sekä Saksa että Iso-Britannia kasvavat ensi vuonna runsaan kahden prosentin vauhtia. Etelä-Euroopan kriisimaista Espanja, Italia ja Portugali irtautuvat taantumasta ja kasvavat jonkin verran. Ainoastaan Kreikka, Kypros ja Slovenia ovat taantumassa vielä ensi vuonna. Suomen naapurimaista Ruotsin bkt kasvaa ensi vuonna 2,2 prosenttia ekspansiivisen finanssipolitiikan vauhdittamana. Viron sekä erityisesti muiden Baltian maiden ja Puolan kasvu on edelleen muuta Eurooppaa selvästi nopeampaa.

Suomen pienin kannalta on myönteistä, että euroalueen investoinnit vauhdittuvat ensi vuonna 1,6 prosentin kasvuun. Vielä tänä vuonna ne supistuivat vajaat 4 prosenttia. Euroalueen työttömyysaste nousee tänä vuonna 12 prosenttiin ja laskee ensi vuonna 11,5 prosenttiin.

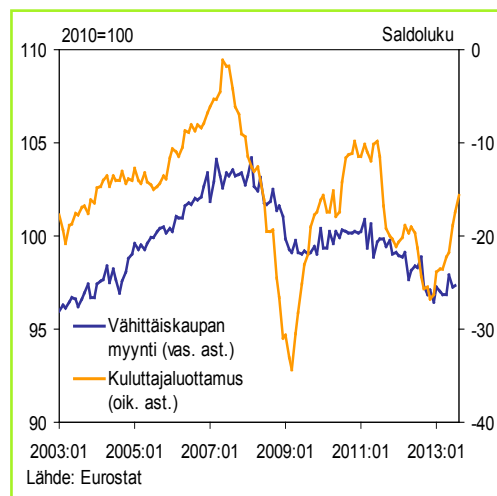
Euroalueen finanssipolitiikka kireää vielä tänä vuonna

Euroalueen finanssipolitiikka oli kireimmillään viime vuonna. Tänä vuonna finanssipolitiikka on vielä kireäkö. Niinpä Euroopan komissio on arvioinut, että euroalueen rakenteellinen (suhdannekorjattu) alijäämä supistuu vielä tänä vuonna 0,5 prosenttiyksikköä. Ensi vuonna finanssipolitiikka kevenee tämänvuotisesta eikä rakenteellisten alijäämien odoteta enää alenevan keskimäärin kuin muutaman prosentin kymmenyksen.

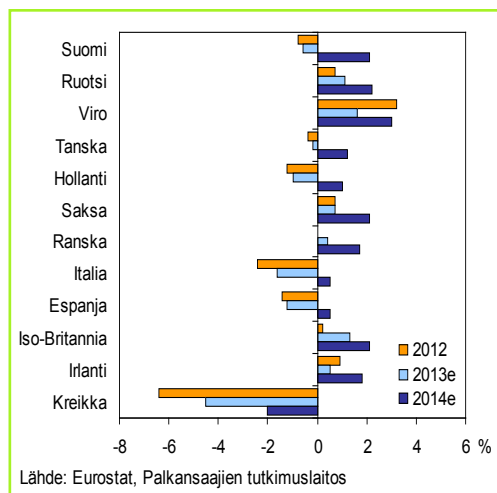
Finanssipolitiikan asteittainen keveneminen näkyy euroalueen julkisissa kulutusmenoissa, jotka supistuivat 2012 noin puoli prosenttia, ovat tänä vuonna suurin piirtein edellisvuoden tasolla ja kasvavat ensi vuonna 0,4 prosenttia. Vaikka finanssipolitiikka kevenee menotalouden osalta jonkin verran, tulee se silti olemaan edelleen verraten rajoittavaa.

Euroalueen maista Ranska, Italia ja Espanja pyrkivät tinkimään tänä ja ensi vuonna jonkin verran ilmoittamistaan ohjelmistaan vakauttaa julkista taloutta. Tätä pyrkimystä tukea joko taantumassa olevaa tai siitä juuri toipumassa olevaa kansantalotta voidaan pitää perusteltuna. Euroopan unionin tiukentuva kontrolli jäsenmaidensa finanssipolitiikoista silloin, kun alijäämät ylittävät selvästi 3 prosentin rajan (Espanja ja Ranska) tai valtion velka on ylisuuri suhteessa bkt:hen (Italia), tekee kuitenkin vaikeaksi kiristävien toimien lykkäämisen aikoihin, jolloin talouskasvu on vakiintunut.

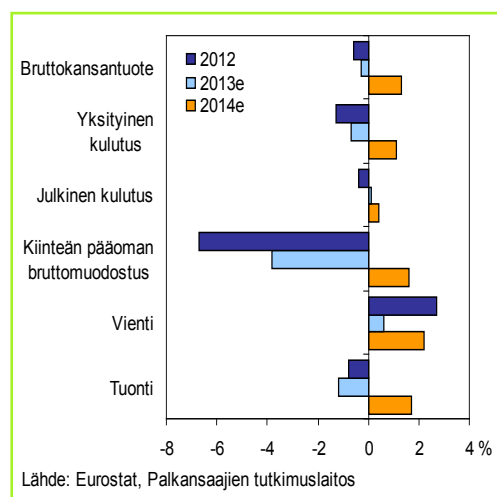
Kuluttajaluottamus ja vähittäiskaupan myynti euroalueella 2003:01–2013:08

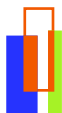

BKT:n kasvuprosentit 2012, 2013 ja 2014

Euroalueen taloudellinen kehitys 2012–2014

Saksalla, jonka julkinen talous kääntyi ylijäämäiseksi jo viime vuonna, on muita maita selvästi eniten liikkumavaraa finanssipolitiikassa. Saksan finanssipolitiikka vuosina 2013 ja 2014 on lievästi elvyttävää mm. siitä päätellen, että julkisen kulutuksen odotetaan kasvavan muuta taloutta (bkt:ta) nopeammin eikä julkisen talouden ylijäämän odoteta enää juuri kasvavan.

Kriisirahoitusta saaneiden euromaiden (Kreikka, Portugali, Irlanti, Kypros) finanssipolitiikalle on laitettu tiukimmat suitset. Näistä maista Kreikka ja Kypros ovat taantumassa vielä tänä vuonna eikä julkisen talouden tiukoista vakautusohjelmista voida odottaa tingittävän.

Euroalueen ulkopuolisista EU-maista Ison-Britannian finanssipolitiikka on tunnetusti kireää. Tästä huolimatta maan talous kasvaa muuta Länsi-Eurooppaa nopeammin. Ruotsi taas elvyttää tuntuvasti ensi vuonna, minkä vuoksi sen kansantalouden voidaan odottaa pääsevän kasvu-uralle esimerkiksi Suomea nopeammin.

Euroalueen inflaatio 1,5 prosenttiin

Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin nousu euroalueella hidastuu tänä vuonna prosenttiyksiköllä viime vuoden 2,5 prosentista. Tuottajahinnat ovat pysyneet lähes paikallaan ja työvoimakustannukset työtuntia kohden kohosivat alkuvuonna viime vuoden tahtiin. Euron ulkoisen arvon suhteessa dollariin oletetaan pysyvän nykytasolla. Euroalueen inflaatio jää myös ensi vuonna 1,5 prosenttiin.

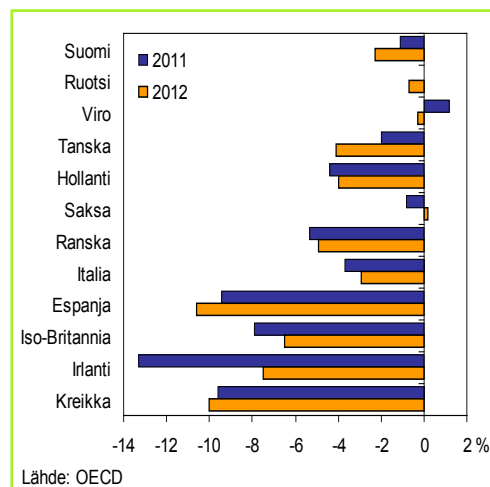
EKP:n ohjaukorko pysyy matalana

Euroopan keskuspankki alensi viime toukokuussa ohjaukorkoaan prosenttiyksikön neljäsosalla 0,50 prosenttiin. Elokuussa pääjohtaja Draghi kertoi EKP:n neuvoston odottavan korkojensa pysyvän nykyisellä tai alemmalla tasolla pitkän aikaa. EKP:n oma inflaatioennuste vuodelle 2013 on 1,5 prosenttia ja vuodelle 2014 1,3 prosenttia, mikä on herättänyt EKP:n neuvostossa keskustelua ohjaukorkon alentamisesta edelleen. Se kuitenkin edellyttäisi EKP:n talletuskoron painamista negatiiviseksi, mihin ei toistaiseksi ole haluttu mennä. Toisaalta EKP:tä huolettava se, että pankkien lainananto yksityiselle sektorille on edelleen vähentynyt. Tilannetta yritetään parantaa höllentämällä EKP:n antamien lainojen vakuusvaatimuksia.

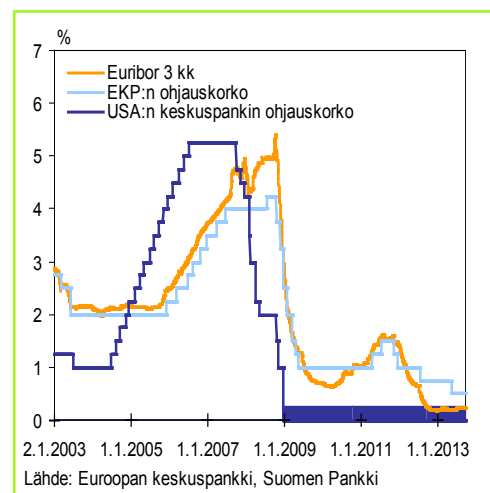
EKP:n määrällinen keventäminen on purkautumassa eikä uutta ole ainakaan toistaiseksi ollut luvassa, mikä merkitsee euribor-markkinoiden normalisoitumista (so. kiristymistä) hiljalleen. Tämä ilmenee muun muassa siten, että ohjaukorkoa matalammat lyhyet markkinakorot nousevat vähitellen, vaikka ohjaukorkoa ei nostetakaan ja vaikka siihen kohdistuu edelleen alennusodotuksia. Markkinoiden odotus on, että myös euribor-korot olisivat jo selvästi nykyistä korkeammalla tasolla. 3 kuukauden koron vuosikeskiarvon ennustetaan nousevan tämänvuotisesta 0,2 prosentista 0,5 prosenttiin ensi vuonna.

Vaikka EKP vielä alentaisikin ohjaukorkoaan lähemmäs nollaa, ei merkittäviä vaikutuksia reaali-talouteen kannattaisi odottaa. Tärkeämpää on se, miten käyttöön otettu rahapolitiikan uusi etukäteisohjaus – kuten lupaus ohjaukorkon pitämisestä matalana pitkän aikaa – muotoillaan ja mikä vaikutus sillä on niin lyhyisiin kuin pitkiinkin markkinakorkoihin. Jälkimmäisten osalta on jo koettu huomattava suunnanmuutos sen jälkeen kun Yhdysvaltain keskuspankki alkoi loppukeväästä vakavasti pohtia oman määrällisen keventämisensä alasajoa. Tämä on johtanut pitkien valtionlainojen korkojen nousukierteeseen

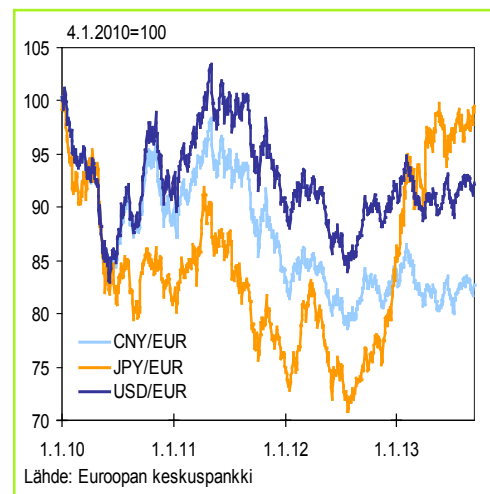
Julkisen sektorin rahoitusjäämän suhde BKT:een 2011 ja 2012

Ohjaukorkot ja lyhyt markkinakorko 2.1.2003–13.9.2013

Valuuttakurssit 4.1.2010–12.9.2013

myös Euroopassa, ja sen odotetaan jatkuvan myös ensi vuonna. Esimerkiksi Saksan pitkän koron odotetaan kuitenkin jäävän ensi vuonna edelleen keskimäärin hiukan alle kahden prosentin, kun Suomen vastaava korko menee selvästi sen yli.

Öljyn hinta laskee hitaasti

Lähi-idän tilanteen kärjistyksen takia raakaöljyn (Brent) hinta alkoi kesällä nousta ja on nyt suunnilleen viime vuoden keskitasolla vähän yli 110 dollarissa tynnyriltä. Hintapiikin ei odoteta muodostuvan kovin korkeaksi eikä pitkäaikaiseksi. Keskimäärin öljyn hinta jää kuluvana vuonna hieman viime vuoden tason alapuolelle ja ensi vuonna 106 dollariin.

Monien muiden raaka-aineiden hinnat ovat viime aikoina polkeneet paikoillaan tai alentuneet. Metallien futuurihinnoissa on kuitenkin nähtävissä lievää nousua, mikä heijastaa odotuksia maailmantalouden uudesta noususta. Toistaiseksi merkit raaka-aineiden kallistumisesta ovat sen verran heikkoja, ettei niistä voida odottaa mitään viime vuosikymmenen kaltaista inflaatiopsykäystä.

Yhdysvaltojen talouskasvu kiihtyy ensi vuonna

Yhdysvaltain viime vuoden talouskasvua tarkistettiin elokuussa 0,6 prosenttiyksiköllä ylöspäin 2,8 prosenttiin. Tänä vuonna kasvu odotetaan kuitenkin jäävän 1,7 prosenttiin ennen kaikkea pysyviksi jäävien budjettileikkausten takia. Talouskasvua on ylläpitänyt viennin tuontia nopeampi kasvu, teollisuustuotannon kasvu sekä kestokulutustavaroiden kulutuksen ja asuntoinvestointien voimakas kasvu. Suhteellisen hyvän kuluttajien luottamus ja kotitalouksien velanhoitokulujen lasku viittaavat talouskasvun jatkumiseen. Kasvua on myös tukenut se, että osavaltio- ja paikallistason kiristystoimet ovat hieman hellittäneet. Työttömyysaste laski elokuussa jo 7,3 prosenttiin, mutta se olisi huomattavasti korkeampi, elleivät niin monet olisi luopuneet työnhausta.

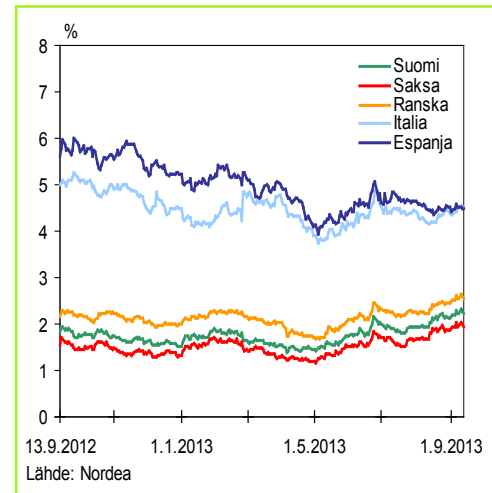
Taulukko 1. Kansainvälinen talous

	Osuus maailman BKT:sta (%)	Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)		
		2012	2013e	2014e
Yhdysvallat	18,9	2,8	1,7	3,0
Eur-17	13,7	-0,6	-0,3	1,3
Saksa	3,8	0,7	0,7	2,1
Ranska	2,7	0,0	0,4	1,7
Italia	2,2	-2,4	-1,6	0,5
EU27	19,4	-0,4	0,1	1,6
Ruotsi	0,5	0,7	1,1	2,2
Iso-Britannia	2,8	0,2	1,3	2,1
Kiina	14,9	7,8	7,5	7,5
Intia	5,6	3,8	3,0	4,5
Japani	5,6	2,0	1,5	2,5
Venäjä	3,0	3,9	1,8	3,0
Brasilia	2,8	0,9	3,2	4,5

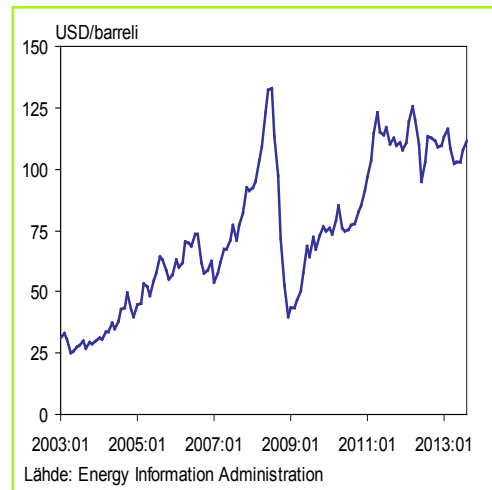
Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, IMF, Palkansaajien tutkimuslaitos

Yhdysvaltain talouskasvun ennustamiseen tästä eteenpäin liittyy tuntuvia epävarmuustekijöitä kuten budjettileikkausten kesto, liittovaltion velkakaton korotustarve ja keskuspankin aikataulu aloittaa valtion velkakirjojen

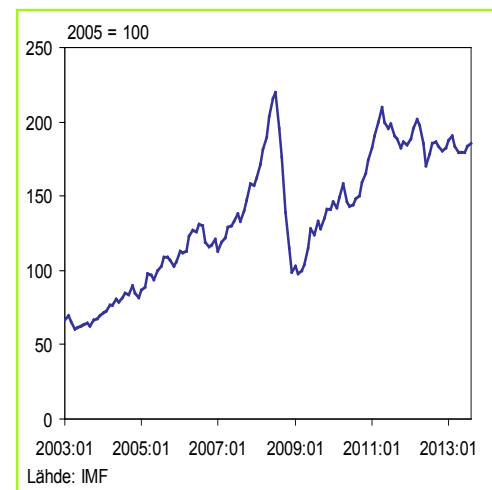
Valtion 10 vuoden lainojen korkoja 13.9.2012–12.9.2013

Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta (Brent) 2003:01–2013:08

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahintaindeksi 2003:01–2013:08

osto-ohjelmansa alasajo. Vuonna 2014 Yhdysvaltain talouden ennustetaan kasvavan 3 prosenttia. Kasvua kiihdyttää maailmantalouden nousu ja ennen muuta se, että uusia budjettileikkauksia ei ole odotettavissa. Ennusteissa oletetaan myös, että rahapolitiikka pysyy maltillisena eikä johda korkojen huomattavaan nousuun. Keskuspankin tulisi vakuuttaa niin kotitaloudet kuin yrityksetkin siitä, ettei se katkaise orastavaa nousua heti alkuunsa.

Kiina pääsee 7,5 prosentin kasvuun

Kiinan talouskasvun hidastuminen viime vuoden 7,8 prosentista jatkui kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Kiinan uusien johtajien kasvustrategia tähtää nyt 7,5 prosenttiin. Suurimman uhkakuvan tämän tavoitteen toteutumiseksi tuo pankkien hoitamattomien lainojen taakka, joka on viime vuoden alusta paisunut noin 50 prosentilla. Toistaiseksi kuitenkin uskotaan maan viranomaisten pystyvän hoitamaan tämän velkapommin tai lykkäämään sitä tulevaisuuteen tavalla tai toisella.

Viime aikoina Kiinan vienti on alkanut taas vetää, teollisuustuotanto kasvaa nopeammin ja yksityinen kulutuskin vilkastua. Inflaatiovauhti on tänä vuonna jäämässä noin 2,5 prosenttiin eli selvästi alle 4 prosentin tavoitteen. Keskuspankki on pyrkinyt hillitsemään kiinteistöhintojen nousua, mutta kesällä sattuneesta korkopiikistä huolimatta vaikutukset ovat jääneet vähäisiksi. Maahan virtaa jälleen runsaasti ulkomaisia suoria sijoituksia ja myös pankkijärjestelmän ulkopuolinen luotonanto on lähtenyt uuteen kasvuun. Maan johdon voidaan ennakoida pitävän kiinni uudesta kasvustrategiasta, joten se hyväksyy ensi vuodenkin tavoitteekseen 7,5 prosenttia.

Japanin rahapolitiikan kevennys toimii

Japanin talouskasvu hidastui tämän vuoden alussa, mutta kiihtyi 2. neljänneksellä kuitenkin 1,2 prosenttiin. Koko vuonna sen bkt kasvava 1,5 prosenttia. Japanin talouskasvun uhkatekijänä on pidetty jo hyväksytyttä lakia, jonka mukaan arvonlisäveroa on määrä kiristää kolmella prosenttiyksiköllä ensi huhtikuussa ja uudelleen kahdella prosenttiyksiköllä lokakuussa 2015. Olettaen, ettei arvonlisäverosta kuitenkaan anneta muodostua talouskasvu kompastuskiveä, Japani voi ylittää kahden ja puolen prosentin kasvuun ensi vuonna.

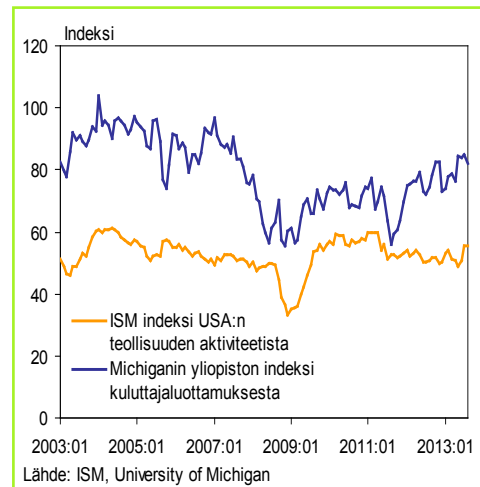
Venäjä on pettämässä odotukset

Venäjä pääsi vielä viime vuonna 3,9 prosentin kasvuun, mutta kuluvan vuoden alkupuoliskolla se jäi roimasti odotuksista, keskimäärin vain 1,6 prosenttiin. Maan johto on asettanut tavoitteeksi 5 prosentin kasvun, vaihtanut keskuspankin pääjohtajaa ja vaatinut elvytystä, mutta toistaiseksi vaikutuksia ei ole juuri nähty. Öljyn hinnan kehityskään ei ole Venäjälle eduksi. Velkaantuminen on kuitenkin maassa yhä vähäistä, joten investoinnit ja kulutus voivat elpyä maailmantalouden nousun myötä. Lisäksi tänä vuonna odotettavissa on hyvä maataloussato. Koko vuoden talouskasvu ylittää 1,8 prosenttiin. Ensi vuonna se kiihtyy 3,0 prosenttiin, mikä on Venäjälle edelleen viime aikoja selvästi alempi luku.

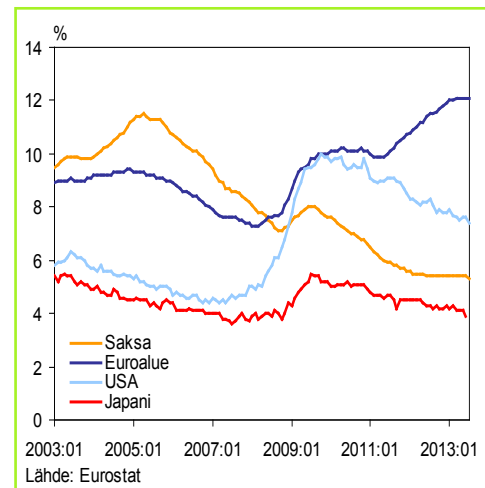
Brasilia on jo noussut suhdannekuopastaan

Viime vuonna Brasilian talouden kasvu jäi vain 0,9 prosenttiin, mutta se alkoi kiihtyä ja ylsi kuluvan vuoden 2. neljänneksellä jo 3,3 pro-

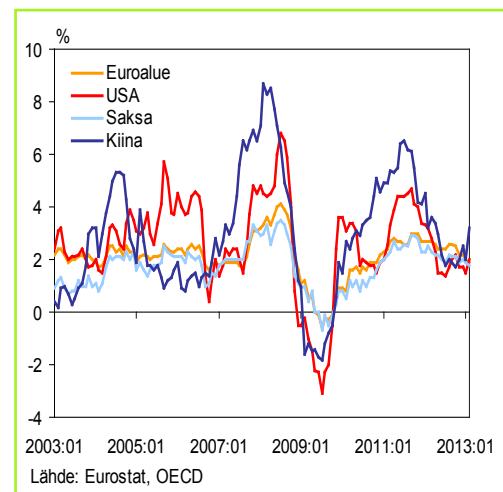
USA:n talouden indikaattoreita 2003:01–2013:08

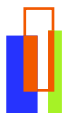

Työttömyysaste eri maissa 2003:01–2013:07

Inflaatio eri maissa 2003:01–2013:08

senttiin. Taustalla on ollut ennen kaikkea investointien voimakas elpyminen, mutta nyttemmin myös vienti on osoittanut piristymisen merkkejä. Raaka-aineiden tuottajana Brasilia hyötyy nopeasti maailmantalouden kääntymisestä nousuun, mutta taustalla on myös maan valuutan realin heikkeneminen. Koko vuoden talouskasvuksi muodostuu 3,2 prosenttia, joka kiihtyy 4,5 prosenttiin vuonna 2014.

Rupian heikkeneminen auttaa Intiaa

Myös Intia on kokenut talouskasvun huomattavan hidastumisen, joka on päätyttyä kuluvaan vuoden alkupuoliskolla 2,7 prosenttiin viime vuoden 3,8 prosentista, kauaksi takavuosiin liki 10 prosentin tasolta. Luku koskee markkinahintaisen bkt:n volyymin kasvua. Viime aikoina maan valuutta rupia on heikentynyt voimakkaasti monien muiden kehittyvien talouksien valuuttojen tapaan. Tämä vauhdittaa Intian vientiä. Talouskasvu jää tänä vuonna kolmeen prosenttiin ja kiihtyy ensi vuonna maailmantalouden mukana 4,5 prosenttiin.

Suomen vienti kääntyy kasvuun

Suomen tavaraviennin määrä on ollut tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla viimevuotisen tason alapuolella, Tullin mukaan noin prosentin ja Tilastokeskuksen neljännesvuositilinpidon mukaan yli 3 prosenttia. Loppuvuonna kansainvälisen talouden suotuisa kehitys alkaa jo tukea Suomen tavaravientiä, joka jää kuitenkin 1,5 prosenttia viimevuotista pienemmäksi. Palveluvienti kasvaa noin prosentin, kun Nokian negatiivinen vaikutus alkaa hellittää. Koko vienti supistuu tänä vuonna 0,8 prosenttia.

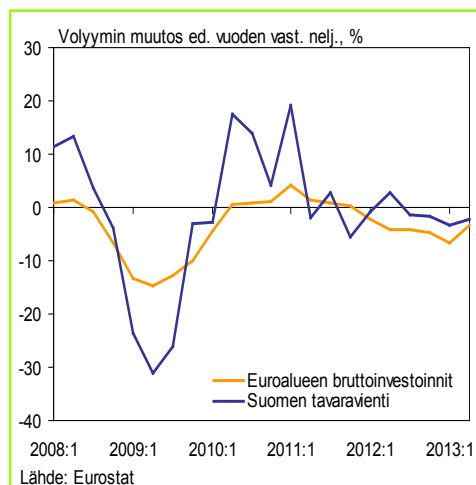
Ensi vuonna kysyntä Suomen vientituotteille kasvaa vientimarkkinoillamme. Tavaraja palveluvienti kasvavat 4 prosenttia edellisvuodesta. On ilmeistä, että prosessiteollisuuden (kemiallinen metsäteollisuus, peruskemia sekä metallien jalostus) viennin kasvu alkaa kiihtyä ensin ja että kansainvälisestä investointisyklistä riippuvan kone- ja laite-teollisuuden sekä sähköteknisen teollisuuden vienti vasta myöhemmin ensi vuoden puolella. Elektroniikkateollisuuden vienti on pääosin palveluvientiä eikä se enää juuri supistu, koska Nokian tuotteiden myynnin pahin romahdusvaihe alkaa olla ohi. Palveluvientiin suuntautuvat tietojenkäsittelypalvelut sekä tekniset palvelut ovat selviä kasvualoja, joista edellisen vienti paikkaa osin Nokian aikaansaamaa kuoppaa.

Heikon kotimaisen kysynnän ja viennin vaatimattoman kehityksen vaikutuksesta sekä tavara- että palvelutuonti supistuvat tänä vuonna selvästi. Koko tuonnin määrä jää tänä vuonna 2,4 prosenttia viimevuotista pienemmäksi. Ensi vuonna kotimaisen kysynnän ja viennin virkoaminen nostavat koko tuonnin kasvun 2,6 prosenttiin.

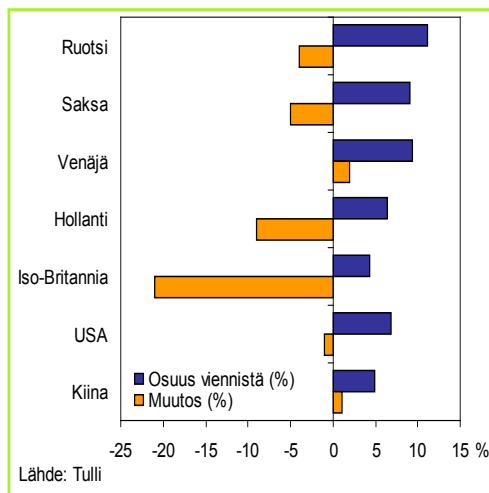
Suomen kauppataase tulee olemaan tänä vuonna jotakuinkin tasapainossa. Ensi vuonna ylijäämää kertyy runsaat 200 miljoonaa euroa. Palvelutaseen alijäämä supistuu tänä vuonna. Ensi vuonna palvelutaseeseenkin muodostuu ylijäämää noin 600 miljoonaa euroa. Tuotannon tekijäkorvausten taseen piintyneen alijäämän vuoksi vaihtotase on vielä ensi vuonna 1,5 miljardia euroa miinuksella. Tämä vuonna alijäämää on 2,3 miljardia euroa.

Koko viennin ja tuonnin hinnat laskevat tänä vuonna noin puoli prosenttia. Ensi vuonnakaan vaihtosuhte ei Suomen kannalta enää juuri heikkene, koska sekä tuonnin että viennin hinnat nousevat suurin piirtein yhtä paljon, noin puolitoista prosenttia tästä vuodesta.

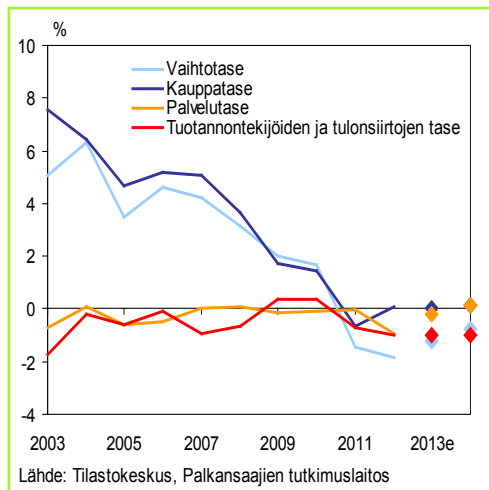
Investointitavaroiden kysyntä ja Suomen vienti 2008:1–2013:2

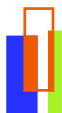

Suomen tavaravienti tammi-kesäkuussa 2013

Vaihtotaseen jäämä komponentteittain suhteessa BKT:een 2003–2014

Teollisuus kasvaa pitkästä aikaa muuta taloutta nopeammin

Tehdasteollisuuden tuotanto, joka supistui viime vuonna peräti 8,4 prosenttia, pienenee vielä tänä vuonna lähes 4 prosenttia. Ensi vuonna kasvua kertyy runsas 3 prosenttia, kun vienti alkaa elpyä. Rakentamisenkin syvin taantuma on väistymässä. Viime vuonna rakentaminen supistui lähes 5 prosenttia. Vaikka rakentaminen alkaa vilkastua tänä vuonna vuoden loppua kohti, sen tuotanto putoaa kuitenkin prosentin viime vuodesta. Ensi vuonna ala kasvaa pari prosenttia. Välillisesti rakentamisenkin vilkastuminen tukee teollisuustuotantoa. Metsätalouden ansiosta alkutuotanto kasvaa tänä vuonna 4,5 prosenttia viime vuodesta. Ensi vuonna sen kasvun ennustetaan jäävän yhteen prosenttiin.

Palveluista vain kiinteistöpalvelut sekä julkiset ja liike-elämän palvelut kasvavat tänä vuonna. Investointien laimeus ja heikkoa työllisyystilannetta peilaava yksityisen kulutuksen hidas kasvu, johon on vaikuttanut myös autoveron voimaantumisen ajoitus, on supistanut kauppaa. Ensi vuonna kaikki palvelualat kasvavat, joskin keskivertopalkansaajan reaalisen ostovoiman supistuminen rajoittaa vähittäiskaupan kasvua. Viennin vauhdittumiseen liittyen teknisten palveluiden ja informaatiopalveluiden tuotannon kasvu kiihtyy eniten.

Suomen inflaatio pysyy matalana

Viime kevään 1,8 prosentin inflaatioennustemme tullaan tänä vuonna alittamaan niukasti – kuluttajahintojen nousu jää 1,6 prosenttiin, ellei loppuvuonna tapahdu mitään yllättävää esimerkiksi öljyn hinnalle. Vaikka elintarvikkeiden hinnat nousivat tammi-heinäkuussa keskimäärin peräti 6,3 prosenttia viime vuoden tasolta, pysyivät toisaalta asumiskustannukset liki ennallaan ja kuluttajahintaindeksin monissa muissakin erissä nousu jäi hyvin vaatimattomaksi. Kuluvan vuoden alussa tehtyjen alv:n ja valmisteverojen korotusten vaikutus tämän vuoden inflaatioon oli noin 1,0 prosenttiyksikköä.

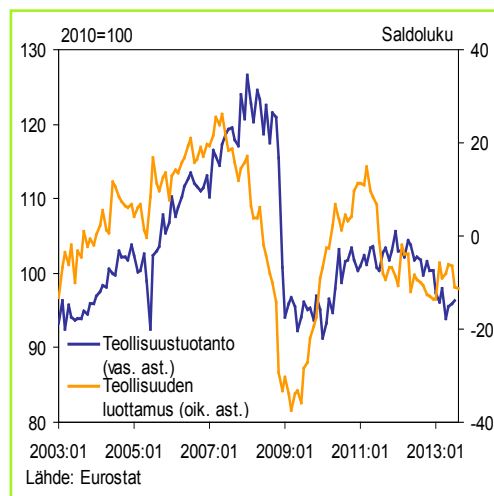
Ensi vuoden alusta astuu voimaan useita välillisten verojen korotuksia, jotka vaikuttavat inflaatioon. Yksistään alkoholin ja tupakan veronkorotukset nostavat kuluttajahintaindeksiä runsaat puoli prosenttiyksikköä. Lisäksi nousevat virvoitusjuomien, sähkön ja liikennepolttoaineiden verot. Yhteensä veronkorotusten vaikutukset inflaatiovauhtiin ovat noin 0,8 prosenttiyksikköä. Maltillinen palkkaratkaisu toteutuessaan hidastaa ensi vuoden inflaatiota jonkin verran. Toisaalta lähinnä asumiskustannuksista on tulossa lieväkö positiivinen vaikutus inflaatiovauhtiin. Näin ensi vuodenkin inflaation voidaan odottaa asettuvan 1,6 prosenttiin eli lähelle euroalueen keskitasoa.

Rakentaminen vilkastuu ensi vuonna

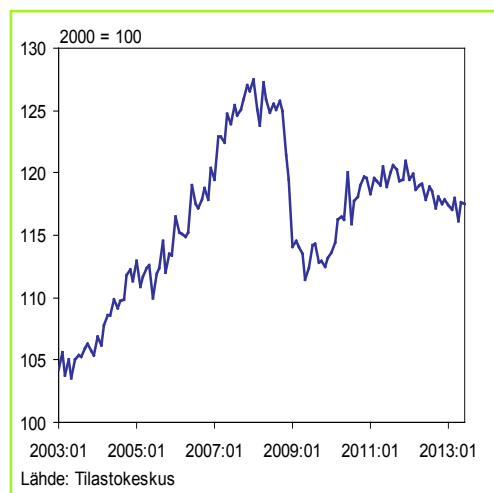
Investointien kokonaismäärä supistui viime vuonna noin yhden prosentin. Rakentaminen väheni selvästi, yli viisi prosenttia, mutta sen sijaan kone- ja laiteinvestoinnit kasvoivat 13,9 prosenttia. Tämän vuoden alkupuoliskolla molempina neljänneksinä investoinnit kokonaisuudessaan supistuivat, ensimmäisellä neljänneksellä 2,2 prosenttia ja toisella neljänneksellä 1,3 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Muutos investoinneissa on kuluva vuonna kokonaisuudessaan kuitenkin suhteellisen vähäinen, eli ne laskevat 1,2 prosenttia. Sen sijaan ensi vuonna investoinnit kääntyvät jo selvempään 2,8 prosentin kasvuun.

Investointien alaristä asuntorakentaminen laski viime vuonna jokaisella vuosineljänneksellä vuoden takaiseen verrattuna. Tämän

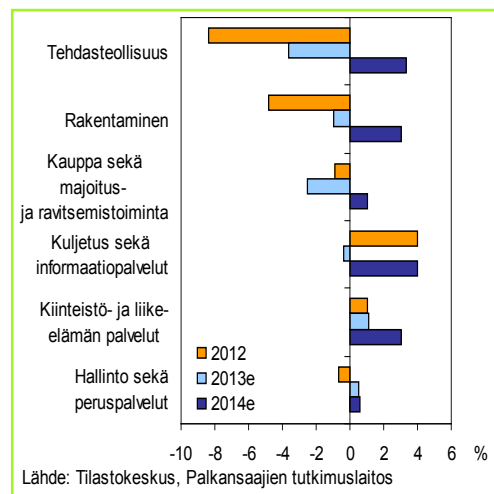
Teollisuuden luottamus ja teollisuustuotanto Suomessa 2003:01–2013:08

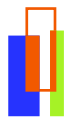

Tuotannon suhdannekuvaaja 2003:01–2013:06

Tuotannon määrän muutos toimialoittain 2012–2014

vuoden ensimmäisellä neljänneksellä asuntorakentaminen vielä vähäni viime vuoteen verrattuna, mutta toisella neljänneksellä kasvoi 1,8 prosentin vauhtia. Rakennuslupatiedot ja aloitetut rakennukset eivät kuitenkaan vielä ennakoit merkittävää kasvupyrähdystä asuinrakentamiseen. Asuinrakentamisen volyyymi vähenee kokonaisuudessaan tänä vuonna melko maltillisesti ja kasvaa ensi vuonna hyvin lievästi.

Taulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase

	2012	2012	2013e	2014e
	Mrd. €	Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	192,5	-0,8	-0,6	2,1
Tuonti	79,8	-1,0	-2,4	2,6
Kokonaistarjonta	272,3	-0,9	-1,1	2,2
Vienti	78,1	-0,2	-0,8	4,0
Kulutus	156,9	0,3	0,4	0,6
yksityinen	108,5	0,2	0,2	0,8
julkisen	48,3	0,6	1,0	0,3
Investoinnit	37,7	-1,0	-1,2	2,8
yksityiset	32,7	-1,3	-1,2	3,5
julkiset	5,0	0,9	-1,7	-1,5
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) ¹	-0,4	-1,2	-1,4	0,4
Kokonaiskysyntä	272,3	-0,9	-1,1	2,2

¹ Määrän muutos on prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen.
Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Muu talonrakentaminen supistui voimakkaasti viime vuonna. Tänä vuonna supistuminen on jatkunut, mutta selvästi hidastuvaan tahtiin. Ensimmäisellä neljänneksellä supistuminen oli 14 prosenttia ja toisella 7,3 prosenttia. Ensi vuonna muu talonrakentaminen palaa kasvu-uralle. Maa- ja vesirakentaminen supistui viime vuonna selvästi, ja vuoden sisällä kehitys heikkeni loppuvuotta kohti. Supistuminen jatkuu tänä vuonna kolmen prosentin vuosivauhtia, mutta ensi vuonna maa- ja vesirakentaminen kasvaa prosentin.

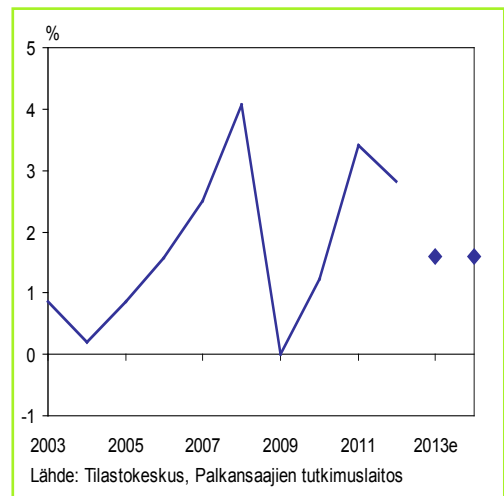
Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvoivat viime vuoden aikana harmaista talousnäkymistä huolimatta 13,9 prosenttia. Tämän vuoden alkupuolellakin ne ovat kasvaneet, joskin kasvu oli toisella neljänneksellä ensimmäistä hitaampaa. Koko vuoden osalta kone- ja laiteinvestointien määrä kasvaa tänä vuonna kuitenkin viisi prosenttia. Ensi vuonna paranevat näkyvät pitävät yllä kone- ja laiteinvestointien kasvua samalla tasolla.

Kaiken kaikkiaan yksityisten investointien määrän ennustetaan vähenevän tänä vuonna 1,2 prosenttia ja kasvavan ensi vuonna 3,5 prosenttia. Julkiset investoinnit supistuvat tänä vuonna 1,7 prosenttia ja vielä ensi vuonnakin 1,5 prosenttia.

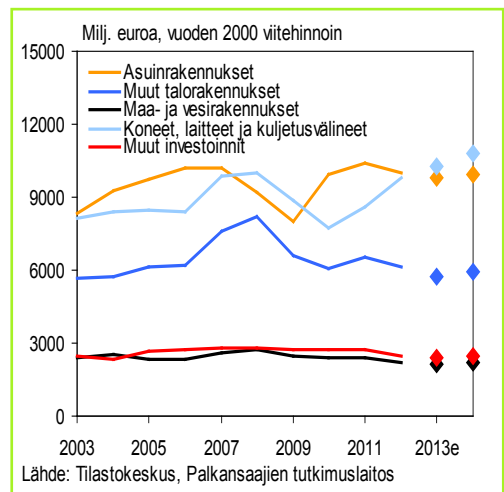
Työttömyys pysyy ennallaan ensi vuonna

Työllisyys kasvoi viime vuonna niukasti eli 0,4 prosenttia. Vuoden 2013 kuluessa työllisten määrä on toistaiseksi vähentynyt kaikkina kuukausina vuodentakaiseen verrattuna, joskin työvoimaosuuden lasku on vaimentanut työttömyyden nousua. Tuotannon heikko kehitys johtaa kuluvana vuonna tasaiseen mutta maltilliseen työllisyyden laskuun. Koko vuoden keskimääräinen työllisyyden väheneminen on 0,7 prosenttia. Ensi vuonna työllisyys kohenee, mutta varsin verkkaisesti, keskimäärin 0,3 prosenttia.

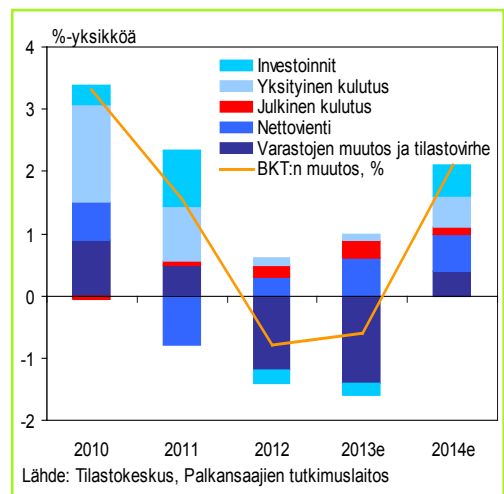
Kuluttajahintojen muutos 2003–2014

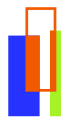

Investoinnit 2003–2014

Tuotannon kasvun osatekijät 2010–2014

Työkäisen väestön työvoimaosuus on taantunut alkuvuoden aikana. Useimpina kuukausina se on laskenut edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Näkymien muuttuessa valoisammaksi myös paluuta työvoimaan tapahtuu. Työvoiman määrä kasvaa siten työvoimaan osallistumisen ja väestönkasvun yhteisvaikutuksesta ensi vuonna 0,3 prosenttia. Työllisyyden ja työvoiman määrän muutosten seurauksena työttömyysaste nousee kuluvana vuonna keskimäärin 8,1 prosenttiin ja pysyy ensi vuonna ennallaan.

Taulukko 3. Ennusteen keskeisiä lukuja

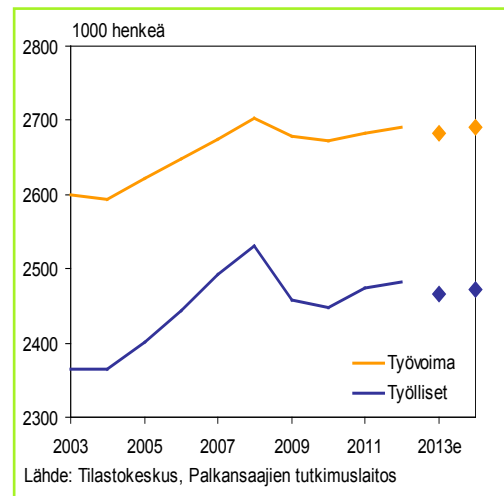
	2012	2013e	2014e
Työttömyysaste (%)	7,7	8,1	8,1
Työttömät (1 000)	207	217	218
Työlliset (1 000)	2483	2465	2472
Työllisyysaste (%)	69,0	68,8	69,1
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	2,8	1,6	1,6
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	3,2	2,1	1,1
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalityöt (%)	0,1	0,3	0,7
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	-3,6	-2,3	-1,5
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	0,1	0,1	0,2
Valtiontalouden rahoitusjäämä			
mrd. €	-6,6	-6,4	-5,6
% bkt:sta	-3,4	-3,3	-2,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä			
mrd. €	-3,4	-4,6	-3,6
% bkt:sta	-1,8	-2,3	-1,8
Velkaantumisaste (EDP-velka)			
% bkt:sta	53,6	56,9	57,7
Veroaste, %	44,1	44,9	45,0
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	0,6	0,2	0,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	1,9	1,9	2,4

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

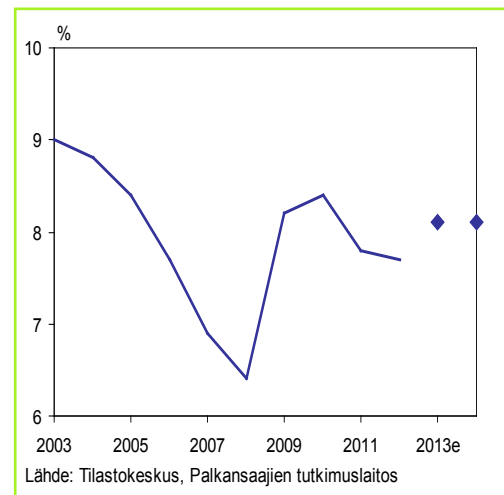
Työn määrän sopeutuminen taloudessa tapahtuu paitsi työllisyyden muutoksien myös työtuntien kautta. Työtunteja on helpompi sopeuttaa kuin työllisyyttä, ja tyypillisesti työtunnit supistuvat talouden taantuessa aluksi työllisyyttä enemmän, mutta tuotannon kääntyessä taas kasvuun ne myös alkavat nousta ennen työllisyyden lukuja. Kasvun jatkuessa kehitys kääntyy ennen pitkää päinvastaiseksi eli työllisyys kasvaa enemmän kuin työtunnit. Vuonna 2012 työtunnit pysyivät lähes muuttumattomina edelliseen vuoteen verrattuna. Sopeutuminen tänä vuonna tapahtuu myös työtuntien kautta ja ne vähenevät kokonaisuudessaan enemmän kuin työlliset eli 1,1 prosenttia. Ensi vuonna työtunnit kasvavat vastaavasti nopeammin kuin työllisyys eli 0,5 prosenttia.

Talouden kasvu ja taantuminen heijastuvat myös tuottavuuden kasvuun. Tuottavuuskasvu on ollut heikkoa vuodesta 2008 lähtien lukuun ottamatta vuotta 2010. Viime vuonna tuottavuus jälleen heikkeni, kun työpanoksessa ei tapahtunut muutoksia, vaikka tuotanto supistui. Tänä vuonna bkt:n 0,6 prosentin lasku ja työtuntien 1,1 prosentin lasku merkitsee vain 0,5 prosentin tuottavuuden kasvua työtuntia kohden. Vuonna 2014 tuottavuus kasvaa jo hieman ripeämmin eli 1,6 prosenttia.

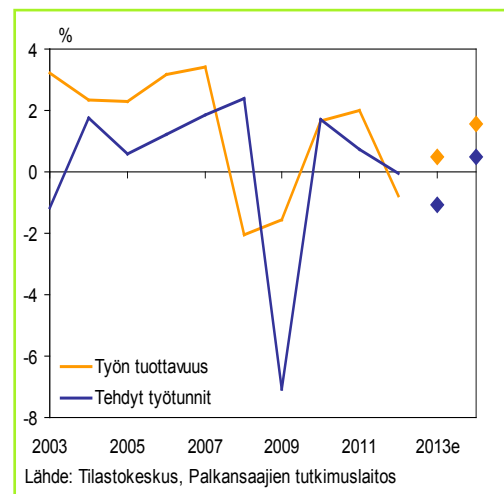
Työvoiman tarjonta ja työllisyys 2003–2014

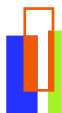

Työttömyysaste 2003–2014

Työn tuottavuuden ja tehtyjen työtuntien muutos 2003–2014

Ansioiden nousu hidastuu

Reaaliensioiden kasvu jatkuu kuluvana vuonna suunnilleen samaa puolen prosentin tahtia kuin viime vuonna. Nimellisansioiden nousu on hidastunut, mutta myös inflaatio on vaimentunut samassa tahdissa. Matala inflaatio tukee näin reaali-palkkojen ja samalla ostovoiman kehitystä.

Ansiotason arvioidaan nousevan tänä vuonna 2,1 prosenttia eli noin prosenttiyksikön hitaammin kuin viime vuonna. Kehityksessä heijastuu se, että nykyisen työmarkkinoiden raamisopimuksen menossa olevan toisen sopimusvuoden palkankorotukset ovat matalampia kuin ensimmäisenä vuonna. Sopimuksen kustannusraami toisen vuoden osalta on 1,9 prosenttia, kun se ensimmäisen 13 kuukauden jakson osalta oli 2,4 prosenttia. Suurempien palkankorotusten ohella viime vuonna maksettiin myös 150 euron kertaerä. Heikko taluskehitys pitää palkkaliikumia edelleen vaatimattomina. Keskiansioiden arvioidaan tänä vuonna nousevan samassa tahdissa ansiotasoindeksiin kanssa.

Osa raamisopimuksen mukaisista työehtosopimuksista on umpeutumassa jo kuluvan vuoden syksyllä. Työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat elokuun lopulla uudesta keskitetystä työmarkkinaratkaisusta, joka raamittaa tulevan ansiokehityksen. Työllisyys- ja kasvusopimukseksi nimetyssä ratkaisussa sovittiin matalien palkankorotusten ohella myös lähivuosien työeläkemaksujen korotuksista. Sopimuksen ensimmäinen jakso on kaksivuotinen ja siihen sisältyy kaksi sopimuskorotusta, joista ensimmäinen on euromääräinen ja toinen prosenttikorotus. Ensimmäinen korotus, 20 euroa kuukaudessa tai vastaava tuntipalkan korotus, toteutetaan neljän kuukauden kuluttua kunkin alan työehtosopimuksen alusta lukien. Toinen korotus on 0,4 prosenttia ja astuu voimaan vuoden kuluttua ensimmäisestä korotuksesta. Ennusteissa ansioiden arvioidaan kehittyvän tämän työmarkkinaratkaisun mukaisesti.

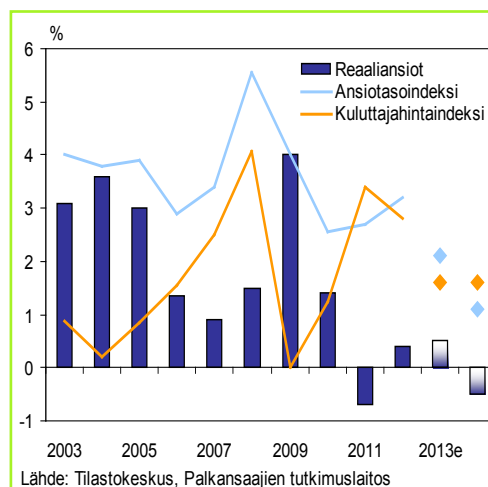
Uuden ratkaisun mukaiset sopimuskorotukset tulevat voimaan vasta kevästä lähtien ja eri aloilla eri aikaan työehtosopimusten ajoituksesta riippuen. Hyvin maltillisen palkkalinjan pohjalta ansioiden arvioidaan nousevan ensi vuonna 1,1 prosenttia. Euromääräinen korotus merkitsee pienituloisille palkansaajille suhteellisesti ripeämpää ansiokehitystä suurituloisiin palkansaajiin verrattuna. Palkkaliukumien ennakoitaan hieman kasvavan matalien sopimuskorotusten ja piristyvän taloudellisen aktiviteetin seurauksena. Keskipalkkojen arvioidaan nousevan jonkin verran ansiotasoindeksiä nopeammin muun muassa ylitöiden loivan kasvun vuoksi. Ansioiden muutos jää inflaatiokehitystä hitaammaksi ja reaalisesti ansiokehitys heikkenee 0,5 prosenttia.

Maltillinen palkkaratkaisu kasvattaa työllisyyttä 6000–12000 henkilöllä

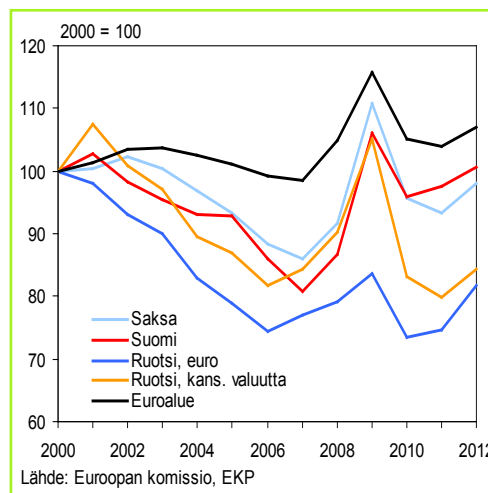
Tulevia vuosia koskeva, vielä vahvistamaton palkkaratkaisu on mitä ilmeisimmin työllisyyttä tukeva. Olemme arvioineet palkkaratkaisun työllisyys- ja bkt-vaiikutuksia PT:n makromallilla. Jos lähdetään siitä, että vuosien 2014 ja 2015 palkankorotukset jäävät yhden prosenttiyksikön ”normaalia” pienemmiksi, kasvattaa palkkaratkaisu työllisyyttä parhaimmillaan (vuonna 2015) 12000 henkilöllä. Pitkän ajan vaikutus on 6000 henkilötyövuotta. Vaikutus kokonaistuotantoon on lyhyellä aikavälillä (2015) hyvin pieni ja pitkällä aikavälillä 0,8 prosenttia.

Palkkaratkaisun positiivinen työllisyysvaikutus syntyy, kun työn kysyntä nettomääräisesti kasvaa. On ilmeistä että työn kysyntä kasvaa voimakkaimmin vientielinkeinoissa. Kotimaan sektoreillakin työn kysyntä voimistuu ainakin aluksi, kun hinnat eivät ole vielä alentuneet

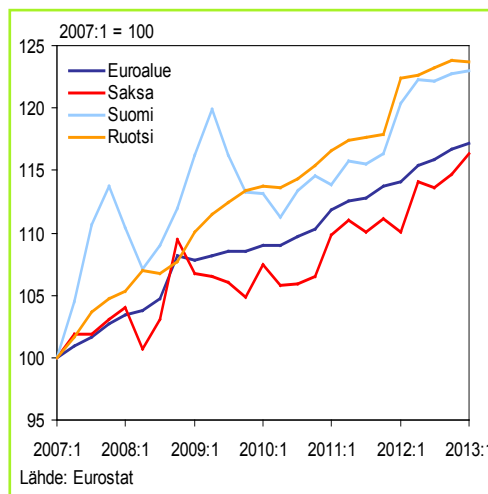
Reaaliensioiden sekä ansiotasojen ja kuluttajahintaindeksin muutokset 2003–2014

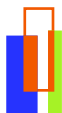

Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset 2000–2012

Työvoimakustannusindeksi, tehdasteollisuus 2007:1–2013:1

reaktiona palkkojen alentumiselle. Kotimaan sektoreilla ostovoiman heikentymisen aikaansaama hyödykkeiden kysyntävaikutus kuitenkin osaltaan heikentää työn kysynnän voimistumista. Aluksi yksityinen kulutus reagoikin palkkojen alenemiseen negatiivisesti, koska hinnat eivät ole vielä alentuneet. Tämä kumoo viennin voimistumisen bkt-vaikutuksen. Kun kotimainen hintataso lopulta alenee, jää jäljelle lähinnä vain viennin voimistumisen bkt-vaikutus niin, että bkt:kin alkaa vihdoin kasvaa.

Kotitalouksien tulokehitys pysyy vaimeana

Viime vuonna kotitalouksien reaalin ostovoima pysyi kutakuinkin edellisen vuoden tasolla, ja samankaltainen kehitys jatkuu kuluvana vuonna. Nimellistulojen kasvu on heiveröistä, mutta hidas inflaatio tukee ostovoiman säilymistä entisellään.

Kuluvana vuonna ansioiden nousu hidastuu ja palkansaajien tekemät työtunnit supistuvat. Nämä yhdessä merkitsevät selvää hidastumista palkkasumman kasvussa, joka jää yhteen prosenttiin. Myös omaisuus- ja yrittäjätulojen kehitys on vaisua. Eläketulojen vahva kasvu sen sijaan jatkuu, kun eläkkeensaajia on entistä enemmän ja työeläkkeitä korotettiin liki kolmella prosentilla alkuvuonna. Muita sosiaalietuuksia kasvattaa perusturvaetuksiin vuoden alussa tehty ylimääräinen indeksikorotus, jolla huomioitiin arvonlisäverotuksen kiristymisen hintavaikutuksia.

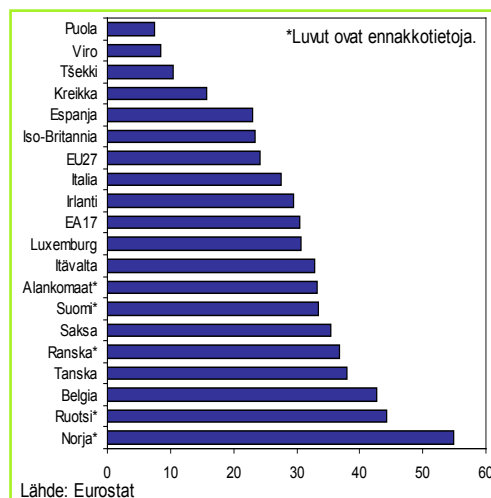
Kotitalouksien maksamat välittömät verot lisääntyvät noin 4 prosenttia. Yhtäältä tähän vaikuttaa se, että kuluvana vuonna otettiin käyttöön yleisradiovero samalla kun kotitalouksilta peritty tv-lupamaksu poistui. Mittaluokaltaan liki puolen miljardin erä näkyy tuloverotuksen kiristymisenä ja toisaalta yksityisen kulutuksen laskuna. Tuloverotusta kiristävät myös solidaarisuusvero eli valtionverotuksen uusi tuloluokka suurituloisille, inflaatiotarkistusten puuttuminen ja keskimääräisen kunnallisveroprosentin nousu. Sosiaalivakuutusmaksut kasvavat likipitäen palkkatulojen tahdissa, koska työeläkemaksut säilyvät tänä vuonna entisellään. Kotitalouksien yhteenlaskettujen käytettävissä olevien tulojen arvioidaan lisääntyvän nimellisesti 1,9 prosenttia ja reaalisesti 0,3 prosenttia.

Ensi vuonna kotitalouksien yhteenlasketun ostovoiman arvioidaan vahvistuvan hieman enemmän kuin kuluvana vuonna, vaikka ansioiden nousu hidastuu. Ostovoimaa tukee työpanoksen arvioitu puolen prosentin kasvu, ja myös omaisuus- ja yrittäjätulojen ennustetaan hieman piristyvän kuluva vuodesta. Eläketulot tukevat edelleen kotitalouksien yhteenlasketun ostovoiman kehitystä, vaikka niiden kasvu hieman hidastuu indeksikorotusten jäädessä ensi vuonna pienemmiksi kuin kuluva vuonna. Valtion tuloveroasteikoihin tehdään inflaatiotarkistukset, mutta keskimääräisen kunnallisveroprosentin ennakoitu nousu johtaa tuloverotuksen lievään kiristymiseen. Myös työeläkemaksut nousevat. Kotitalouksien yhteenlaskettujen käytettävissä olevien nimellistulojen arvioidaan kasvavan 2,3 prosenttia ja reaalin ostovoiman 0,7 prosenttia.

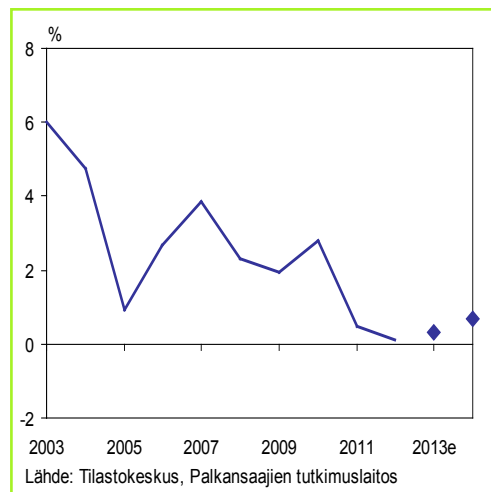
Vaisu tulokehitys vaimentaa yksityisen kulutuksen kehitystä

Yksityisen kulutuksen kasvu liki tyrehtyi viime vuonna. Ensimmäisistä ennakkotiedoista selvästi poiketen se kasvoi viime vuonna vain 0,2 prosenttia. Vaimeaa kulutusta selittää sekä vaisu tulokehitys että heikentynyt kuluttajaluottamus. Kuluttajien menot muun muassa kuluvälineisiin, sanomalehtiin, alkoholiin ja tupakkaan sekä virkistys- ja kulttuuripalveluihin vähenivät.

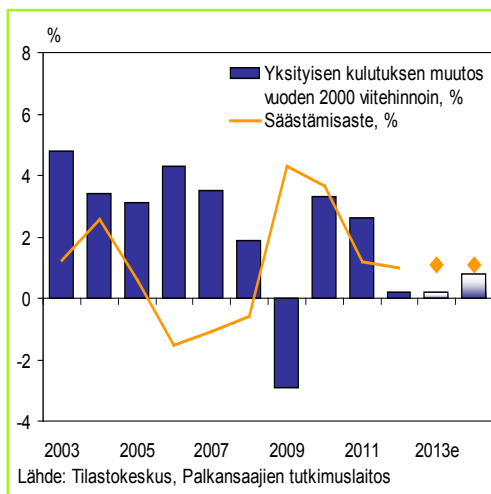
Teollisuuden työvoimakustannukset 2012 (euroa/tunti)

Kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen muutos 2003–2014

Yksityiset kulutusmenot ja säästämisaste 2003–2014

Taustalla on pidempiaikainen heikko tulokehitys, sillä kotitalouksien reaalin ostovoima ei ole juurikaan noussut sitten vuoden 2010. Vuonna 2011 kulutuksen kasvu perustui pitkälle säästämisasteen laskuun, mutta viime vuonna säästämisaste pysyi edellisvuoden yhdessä prosentissa. Kotitalouksien velkaantumisaste (lainat suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin) nousi edelleen pari prosenttiyksikköä ja oli 117 prosenttia.

Vaikea yksityinen kulutus jatkuu myös kuluvana vuonna. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan myös tänä vuonna 0,2 prosenttia ja samaan tahtiin kuin kotitalouksien reaalin ostovoima. Kaupan näkymät ovat selvästi aiempaa heikommat, mutta alkuvuoden tietojen perusteella palveluiden kehitys tukee pientä kulutuksen kasvua.

Tulokehityksen ylittävä kulutuksen kasvu edellyttäisi kuluttajaluottamuksen vahvistumista, mutta toistaiseksi tämä luottamus on edelleen ollut heikkoa. Odotukset Suomen taloudesta ja työttömyyskehityksestä ovat pysyneet pessimistisinä ja arviot omasta taloudesta varovaisina.

Myös ensi vuonna yksityisen kulutuksen ennakoitaan kasvavan kotitalouksien tulojen tahdissa. Yksityinen kulutus piristyy tällöin hieman, kun kotitalouksien käytettävissä olevat tulot lisääntyvät työllisyyden kääntymässä lievään kasvuun. Työllisyyden kehitys on avainasemassa myös kuluttajaluottamuksen vahvistamisen kannalta. Yksityisen kulutuksen ennustetaan kasvavan 0,8 prosenttia. Säästämisaste säilyy prosentin tuntumassa molempina ennustevuosina.

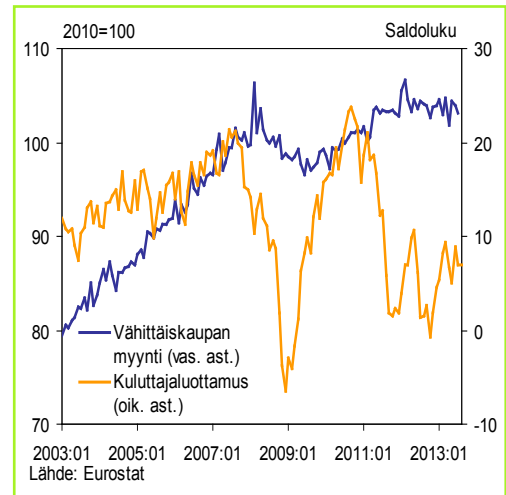
Valtiontalous kääntyy hitaasti

Arvonlisäverokannan yhden prosentin nosto kuluvan vuoden alussa lisää valtion saamia tuotannon ja tuonnin veroja. Myös ajoneuvoveroa nostettiin samanaikaisesti. Näiden korotusten yhteisvaikutuksesta valtion verotulot kasvavat tänä vuonna lähes miljardilla eurolla. Toisaalta veropohja kasvaa kituliaasti. Yhteensä valtion välillisten verojen kertymä kasvaa kuluvana vuonna 4,5 prosenttia.

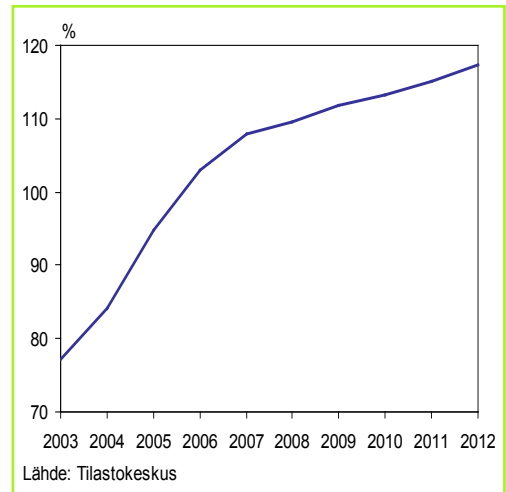
Alkoholi-, tupakka-, polttoaine- ja virvoitusjuomaverot nousevat ensi vuoden alussa. Korotusten fiskaalinen vaikutus on noin 415 miljoonaa euroa. Kun yksityisen kulutuksen arvon kasvu samalla hieman nopeutuu, kasvavat valtion saamat tuotannon ja tuonnin verot ensi vuonna 4,7 prosentin vauhtia.

Valtion välittömien verojen kertymää kasvattaa tänä vuonna voimaan astunut yleisradiovero, jolla ei kuitenkaan ole läpivirtaeränä vaikutusta valtiontalouden kokonaistilanteeseen, sillä se näkyy toisaalta myös valtion kulutusmenojen kasvuna. Inflaatiotarkistusten tekemättä jättäminen nostaa efektiivisiä tuloveroasteita, mikä osaltaan lisää valtion saamia välittömiä verotuloja. Myös niin sanotun solidaarisuusveron voimaantulo sekä perintöverojen ja suurten eläkkeiden verotuksen kiristys kasvattavat valtion verotuloja. Näiden muutosten fiskaalinen vaikutus on 100 miljoonan euron luokkaa vuositasolla. Uutena verona otettiin käyttöön myös pankkivero, joka lisää valtion verotuloja noin 130 miljoonalla eurolla. Myös aiempaa laajapohjaisempi ja korkeampi varainsiirtovero astui voimaan maaliskuun alussa. Yhteisöveron osalta otettiin käyttöön tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustin ja teollisuuden korotettu poisto-oikeus, mutta samaan aikaan rajoitettiin korkomenojen vähennysoikeutta, minkä kokonaisvaikutus on noin 130 miljoonaa euroa verotusta keventävä. Veropohjan kasvu on kuitenkin tänä vuonna hidasta palkkasumman kasvun ollessa hyvin vaatimatonta. Kaikki kaikkiaan valtion saamien välittömien verojen ennustetaan kasvavan tänä vuonna 7 prosenttia.

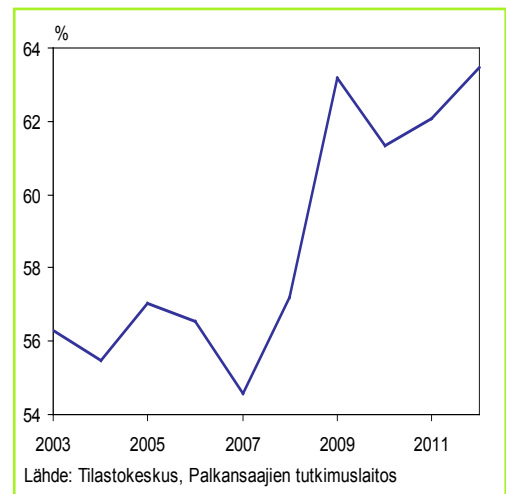
Kuluttajaluottamus ja vähittäiskaupan myynti Suomessa 2003:01–2013:08

Kotitalouksien velkaantumisaste 2003–2012

Funktionaalinen tulonjako yritystoiminnassa 2003–2012

Tulopoliittisen kokonaisratkaisun toteutuessa valtio tekee ensi vuonna 1,5 prosentin inflaatiotarkistuksen tuloverotukseen, jotta efektiivinen tuloveroaste pysyisi tämän vuoden tasolla. Tällä on 175 miljoonaa euroa välittömiä verotuloja supistava vaikutus valtiontalouteen. Merkittävin toimenpide ensi vuonna on kuitenkin yhteisöverokannan 4,5 prosenttiyksikön alennus, jonka fiskaalinen vaikutus on 870 miljoonaa euroa. Samaan aikaan osinkotulojen verotusta kiristetään ja rakennetta uudistetaan. Pörssissä noteerattujen yritysten osingoista 85 prosenttia luetaan jatkossa yksityishenkilöiden verotuksessa veronalaiseksi aiemman rajan oltua 70 prosenttia. Myös muista kuin julkisesti noteeratuista yhtiöistä saatujen osinkojen verotusta muutetaan. Osinkotulojen veromuutosten arvioidaan lisäävän valtion saamia verotuottoja noin 300 miljoonalla eurolla.

Veromuutosten ja palkkasumman kasvun maltillisen kiihtymisen ennustetaan lisäävän valtion välittömien verojen kertymää kaikkiaan 2,8 prosenttia ensi vuonna.

Valtion kulutusmenojen kasvu kiihtyy tänä vuonna, kun Yleisradio luetaan kuuluvaksi valtiosektoriin kansantalouden tilinpidon laskennassa. Jos Ylen aiheuttama läpivirtavaikutus jätetään huomioimatta, kasvavat valtion kulutusmenot hyvin maltillisesti niin tänä kuin myös ensi vuonna. Samalla myös kunnille maksetut valtionosuudet lisääntyvät hillitysti, tänä vuonna 3 ja ensi vuonna enää 1,5 prosenttia. Valtion rahoitusasema pysyy tänä vuonna kutakuinkin viime vuoden tasolla mutta kohenee ensi vuonna: EDP-alijäämäksi arvioidaan tänä vuonna 6,4 miljardia (oli viime vuonna 6,6 miljardia), ja ensi vuoden EDP-alijäämän ennustetaan pienenevän 5,6 miljardiin.

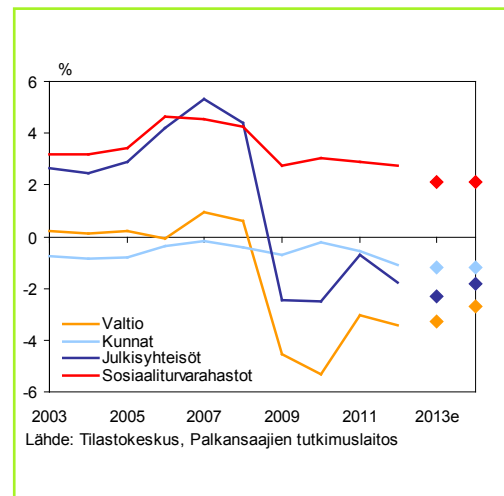
Kuntien tilanteeseen ei juuri helpotusta

Viime vuoden heikoille luvuille kuntataloudessa on tulossa jatkoa myös tänä vuonna. Kuntien tulopuolen kasvu on hidasta: verotulojen ennustetaan kasvavan tänä vuonna 2,4 prosenttia ja valtionosuuksien 3,0 prosenttia. Monessa kunnassa veroäyri nousi jo tänä vuonna ja sama jatkuu myös ensi vuonna, jolloin kunnallisveron ennustetaan nousevan keskimäärin 0,25 prosenttiyksikköä. Samoin kunnat nostavat kiinteistöveroprosenttejaan. Ensi vuonna kuntien verotulojen kasvu kiihtyykin hieman niin, että kuntien välittömien verojen ennustetaan kasvavan 3,5 prosenttia. Tähän vaikuttaa osaltaan myös kuluva vuotta nopeampi palkkasumman kasvu. Valtio on päättänyt ottaa kunnat tiukkaan kontrolliin ja otetta kiristetään ensi vuonna, jolloin valtionosuuksien ennustetaan kasvavan enää 1,5 prosentin vauhtia.

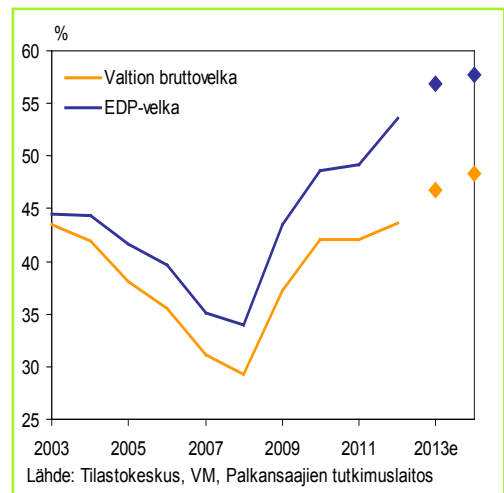
Kuntien tilannetta helpottaa hieman vastikään tehty palkkaratkaisu, jossa sovitut maltilliset palkankorotukset hillitseivät menopaineita ensi vuonna. Kuntatalouden alijäämäksi ennustetaan sekä tänä että ensi vuonna 2,3 miljardia.

Työeläkelaitosten saamat maksutulot kasvavat tänä vuonna palkkasumman tahdissa, sillä työeläkemaksujen korotuksista pidättäydettiin. Näin ollen maksutulot lisääntyvät hyvin maltillisesti. Ensi vuonna sen sijaan sekä työntekijän että työnantajan eläkemaksuihin on tulossa 0,4 prosenttiyksikön korotus, mikä yhdessä nopeutuvan palkkasumman kasvun kanssa vauhdittaa maksutulojen kasvua. Menopuolella taas nähdään kumpanakin vuonna tasaista kasvua, kun yhä suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle. Hidastuvasta inflaatiosta johtuvat pienemmät indeksikorotukset kuitenkin hidastavat eläkemenojen kasvua ensi vuonna. Kaiken kaikkiaan työeläkelaitosten ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämä on tänä vuonna 4,1 ja ensi vuonna 4,4 miljardia. Ylijäämät jäävätkin selvästi viime vuoden 5,2 miljardin tason alapuolelle.

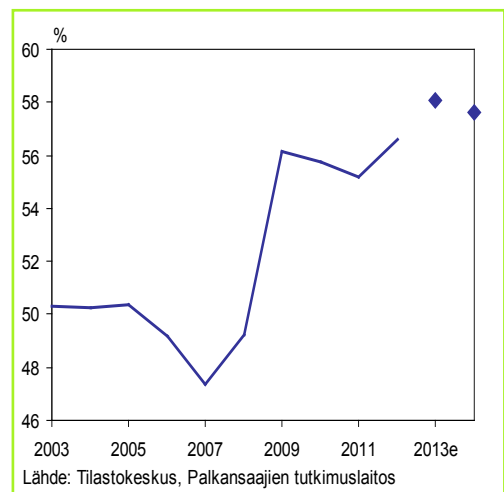
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä % BKT:sta 2003–2014

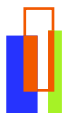

Valtion bruttovelka ja julkisyhteisöjen EDP-velka % BKT:sta 2003–2014

Julkisten menojen suhde kokonaistuotannon arvoon 2003–2014

Julkisyhteisöjen rahoitusasema heikkenee tänä vuonna

Monet äänenpainot vaativat hallitukselta tänä kesänä elvytystä suhdanteen osoittautuessa aiemmin arvioitua heikommaksi. Lisätalousarviossa hallitus esittikin 100–170 miljoonan menolisäyksiä (täsmällinen luku riippuu laskentatavasta), joilla on tarkoitus tukea kasvua. Lukuun sisältyvät mm. 75 miljoonan euron menolisäykset perusväylänpitoon ja homekorjaushankkeisiin. Edellä mainitun lisäksi esitettiin Finavia Oyj:n oman pääoman vahvistamista 200 miljoonalla, jonka tarkoituksena on tukea Helsinki-Vantaan lentoaseman laajentamishanketta ja luoda edellytyksiä kehittää aluelentokenttiä. Näitä menolisäyksiä hallitus kutsui täsmäelvytykseksi.

Tulopuolelle on kuitenkin tänä vuonna osoitettu lähinnä kiristyksiä. Arvonlisäveron korotus, inflaatiotarkistusten tekemättä jättäminen ja yleisradiovero nostavat kokonaisveroastetta tänä vuonna 0,8 prosenttiyksikköä, jolloin se nousee 44,9 prosenttiin. Ensi vuonna veroaste pysyy lähes tämän vuoden tasolla ja on 45,0 prosenttia. Myös menoaste nousee tänä vuonna – eniten tähän vaikuttaa Yleisradion siirtyminen tilinpidon laskennassa suoraan julkisen sektorin alle. Menoaste nouseekin viime vuoden 56,6:sta 58,1 prosenttiin tänä vuonna. Ensi vuonna menoaste laskee hieman talouden kasvaessa julkisia menoja nopeammin, jolloin menoasteeksi saadaan 57,6 prosenttia.

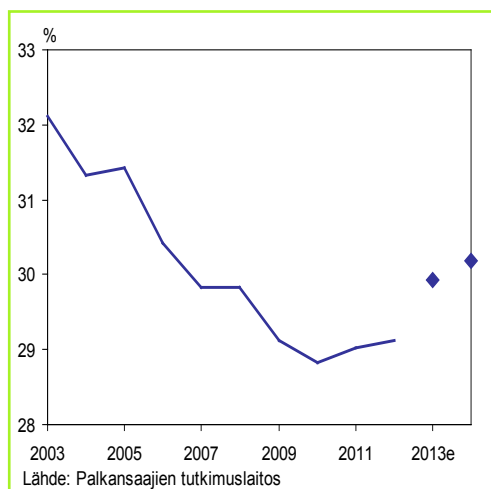
Koko julkisen sektorin rahoitusasema heikkenee tänä vuonna. Kai-kista huonointa kehitys on valtiontaloudessa. Niinpä julkisen sektorin EDP-alijäämä on tänä vuonna 2,3 prosenttia bkt:sta, kun se vielä viime vuonna oli 1,8 prosenttia. Ensi vuonna julkisen sektorin rahoitusasema kohenee hieman ja julkisyhteisöjen EDP-alijäämäksi ennustetaan 1,8 prosenttia bruttokansantuotteesta. Siitä huolimatta valtion velkasuhde nousee sekä tänä että ensi vuonna. Koko julkisen sektorin EDP-velan bkt-suhde nousee mutta pysyy 60 prosentin EMU-ajan alapuolella ennusteperiodilla.

Suomen finanssipolitiikka on tukenut työllisyyttä

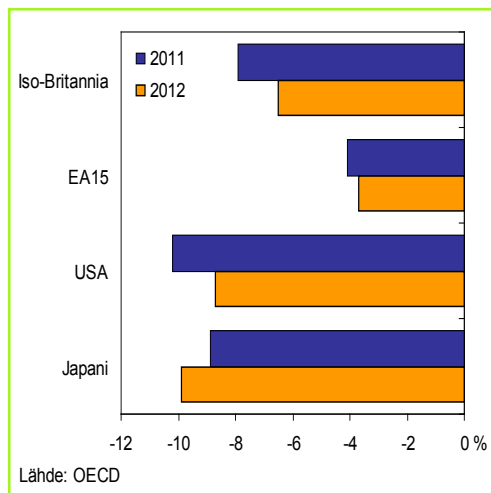
Suomen suhdannepolitiikka on ollut tänä vuonna verraten neutraalia. Veroja on kiristetty, minkä seurauksena kokonaisveroaste nousee viime vuodesta 0,8 prosenttiyksikköä, mutta tämän vastapainoksi julkisten menojen on annettu kasvaa maltillisesti eikä niitä ole leikattu bkt:n supistumisen tahdissa. Niinpä julkisten menojen suhde bruttokansantuotteeseen nouseekin tänä vuonna 58,1 prosenttiin viime vuoden 56,6 prosentista. Tosin tästä 0,25 prosenttiyksikköä selittyy Yle-veron käyttöönotosta, joka kasvattaa teknisesti julkista kulutusta yksityisen kulutuksen kustannuksella. Myös ensi vuonna finanssipolitiikka pysyy verraten neutraalina, kun verot eivät nettomääräisesti juuri nouse ja taas julkisten menojen kasvuvauhti alittaa jo koko talouden kasvuvauhdin. Voidaan sanoa, että Suomen työllisyystilanne ennen kaikkea työttömyysasteella mitattuna on pysynyt muuta Eurooppaa huomattavasti parempana osin juuri sen vuoksi, että meillä on välttytty finanssipolitiikan äkkijarrutukselta. Huonossa suhdannetilanteessa tämä on kuitenkin johtanut siihen, etteivät julkisen talouden alijäämät, erityisesti valtiontalouden alijäämä ole kaventuneet hallitusohjelman mukaisesti. Vaatimus, jonka mukaan julkisia alijäämiä olisi pitänyt voida kaventaa työllisyyttä heikentämättä, ei ole ollut lyhyellä aikavälillä realistinen.

Syvä huoli julkisen talouden tasapainosta heijastuu hallituksen tuoreeseen rakennepoliittiseen ohjelmaan. Hallitus arvioi Suomen julkisen talouden kestävyysvajeen olevan 4,5 prosenttia bkt:sta eli runsaat 9 miljardia euroa. Huomionarvoista on, että arvioitu kestävyysvaje on

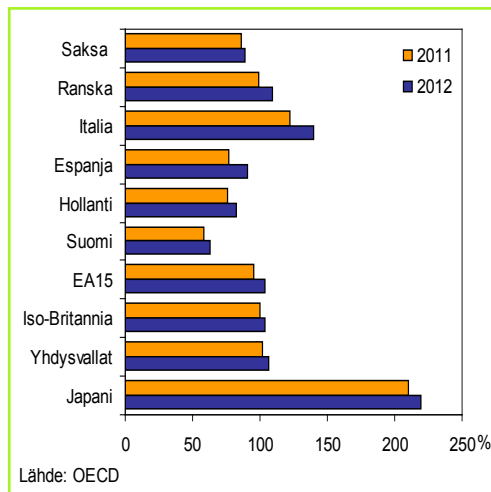
Palkansaajan tuloveroaste 2003–2014

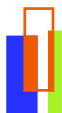

Julkinen rahoitusjäämä suhteessa BKT:een 2011 ja 2012

Julkinen velka suhteessa BKT:een 2011 ja 2012

supistunut vuodesta 2010 vain 0,5 prosenttiyksikköä, vaikka verotusta on kiristetty tuntuvasti niin, että kokonaisveroaste on noussut vuodesta 2010 2,3 prosenttiyksikköä. Merkittävältä osaltaan julkisten alijäämien kasvu tai jääminen suuriksi on johtunut heikosta suhdanteesta.

Vaikuttaa siltä, että Suomen taantuma ja sen teollisuuden ongelmat nähdään kuitenkin pääosin pysyviksi, mikä on suurentanut valtiovarainministeriön arviota rakenteellisesta alijäämästä. Valtiovarainministeriön ja hallituksen tuoretta arviota Suomen kestävyysvajesta voidaan pitää "pääpensaassa" tehtynä siinä mielessä, ettei se juuri anna painoa kansainvälisen suhdanteen vaikutukselle Suomen talouteen. Toisaalta hallituksen pessimismiä voidaan kuitenkin puolustella sillä, ettemme voi vielä tietää, miltä osin Suomen ongelmat selittyvät sen teollisuuden rakenteellisilla heikkouksilla ja miltä osin taas heikolla kansainvälisellä suhdanteella.

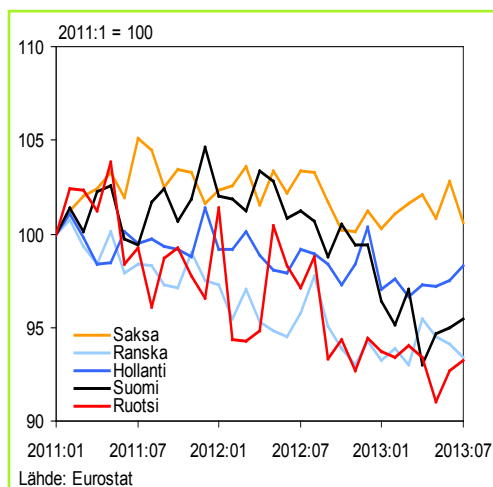
Hallituksen kestävyysvajelaskelmaan on vaikuttanut myös sen arviot työurien pidentymisestä. Yhtäältä laskelma lähtee siitä, että eläkkeelle siirtyminen ei ole myöhentynyt merkittävästi. Tällöin 25-vuotiaiden eläkkeelle siirtymisen odotteen jopa tavoiteltua suuremman pidentymisen nähdään selittyvän pitkälti teknisillä seikoilla eli sillä, että aiemmin työttömyyseläkkeellä olleet ovat nyt työttömyysputkessa työttömyysturvan lisäpäivillä. Johdonmukaisempi tapa arvioida työstäpoistumista olisi kuitenkin luokitella "eläkeläisiksi" myös työttömyysputken varsinaisen 500 päivän työttömyysjakson jälkeisillä lisäpäivillä olevat, koska työttömyysputki rinnastuu varhaiseläkejärjestelmään. Lisäpäivillä olevien määrä on vuoden 2005 jälkeen supistunut dramaattisesti, minkä vaikutuksesta myös aito työstä poistuminen on myöhentynyt tuntuvasti. Toinen perusteltu vaihtoehtoinen tapa arvioida eläkkeelle siirtymistä on tarkastella työllisyysasteen kehitystä eri ikäkohorteissa. Onhan kestävyysvajeen kannalta merkityksellistä juuri se, onko esimerkiksi yli 60-vuotias ansiotyössä vai eläkkeellä. Oheinen kuvio esimerkiksi 55–64-vuotiaiden työllisyysasteen jyrkästä noususta suhteessa nuorempien ikäluokkien työllisyysasteen kehitykseen viittaa myös työurien aitoon pitenemiseen.

Julkisten palveluiden laatu paineiden alla

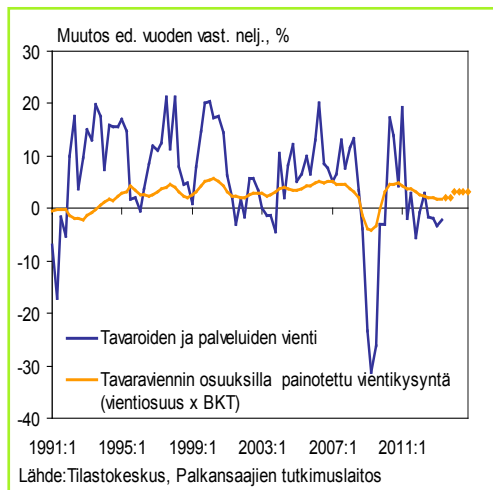
Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyy joukko hyviä työn tekoa ja työelämässä kiinni pysymistä tukevia esityksiä. Myös esiopetuksen tekemistä pakolliseksi ja oppivelvollisuuden pidentämistä, jotka nostavat koulutusastetta ja edistävät talouskasvua pitkällä aikavälillä, voidaan pitää hyvinä. Myöskään pyrkimystä karsia kuntien menoja tietyiltä osin ei voida torjua, koska kuntatalous on kasvanut huomattavasti suhteessa koko kansantalouteen.

Arvioita rakenneohjelman vaikutuksista voidaan kuitenkin joiltakin osin pitää harhaanjohtavina. Esimerkiksi kuntien velvoite tasapainottaa talouttaan vielä ylimääräinen miljardi euroa sen lisäksi, että niiden menot vähenevät miljardilla eurolla velvoitteiden karsimisen vaikutuksesta, voidaan pitää palvelutason säilyttämisen kannalta arveluttavana. Onhan mahdollista, että kuntasäästöt Suomen kunta-autonomiassa johtavat koulutuksen ja terveydenhoidon tason laskuun, millä taas olisi negatiivisia tuottavuus- ja kasvuvaiikutuksia. Myös kunnille asetettu tavoite nostaa laatukorjaamatonta tuottavuutta 0,5 prosenttia vuodessa tai niille annettava mahdollisuus tinkiä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista johtavat helposti laadun heikkenemiseen. Mutta tilanne ei ole tältä osin niin huono kuin miltä se näyttää. Jos olot paranevat, uudet hallitukset voivat aina korjata vanhoja päätöksiä. Näinhän kävi 1990-luvulla, jolloin muun muassa opetukseen kohdistuneita ylisuuria leikkauksia kumottiin sen jälkeen, kun kansantalous lähti tuntuvaan nousuun. ■

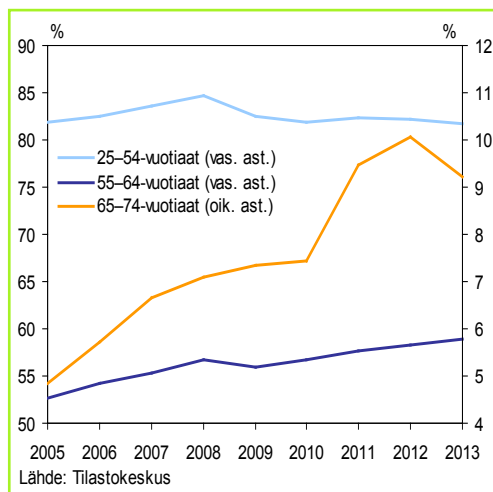
Teollisuustuotanto 2011:01–2013:07

Suomen viennin sekä vientikysynnän muutokset 1991:1–2014:4

Työllisyysasteet 2005–2013, 2. neljännes

Hallituksen rakennepoliittinen ohjelman työllisyysvaikutukset

Hallituksen 29.8.2013 sopimien rakenneuudistusten tavoitteena on pidentää työuria kahdella vuodella ja vähentää rakenteellista työttömyysastetta yhdellä prosenttiyksiköllä. Valtiovarainministeriön omien laskelmien mukaan tämä tarkoittaisi työllisten määrän kasvamista lähes 150 000 henkilöllä. Suurin osa työllisyyden kasvusta on tarkoitus kuitata työurien 1,5 vuoden pidentämisellä loppupäästä. Rakenneuudistuspaketti sisältää suuren määrän enemmän tai vähemmän konkreettisia toimia, joilla pyritään työn tarjonnan lisäämiseen. Monien uudistusten todellisia vaikutuksia työn tarjontaan on vaikea kvantifioida. Tämänkaltaisia uudistuksia ovat mm. esiopetuksen muuttaminen velvoittavaksi ja oppivelvollisuuden pidentäminen.

Työurien katkoksia pyritään vähentämään mm. rajoittamalla vuorotteluvapaajärjestelmää ja jakamalla kotihoidontuki puoliksi molemmille vanhemmille. Jos kotihoidontuen käyttö säilyisi nykyisellään, ei kotihoidontuen uudistuksella olisi vaikutusta työn tarjontaan. On kuitenkin todennäköistä, että ainakin lyhyellä aikavälillä kotihoidontuen käyttö laskee, kun miehet eivät käytä omaa osuuttaan.

Nykyisin yli 90 prosenttia kotihoidontuella lapsiaan kotona hoitavista on äitejä. Jos miesten kotihoidontuen käyttö ei lisäännä uudistuksen myötä, on reformin vaikutus työn tarjontaan samankaltainen kuin kotihoidontuen lyhentämisellä. Pienten lasten äitien työn tarjonnan on havaittu reagoivan hyvin herkästi työn teon taloudellisiin kannustimiin (Kosonen 2013). Lyhyellä aikavälillä naiset todennäköisesti palaisivat nopeammin takaisin työelämään, mutta työllisyysvaikutukset saattaisivat jäädä vain joihinkin tuhansin henkilöihin.

Kotihoidontuen uudistuksesta ei lyhyellä tähtämellä synnyisi todennäköisesti merkittäviä säästöjä julkiselle taloudelle, koska samanaikaisesti päivähoidon tarve kasvaa. Samanaikaisesti toteutettava subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaus puolipäivähoitoon tosin saattaa vapauttaa päivähoitopaikkoja kotihoidontuella siirtyville lapsille. Pidemmällä aikavälillä lyhyemmät katkokset naisten työurissa voivat parantaa veroja eläkekertymää. Samoin on mahdollista, että pidemmällä aikavälillä kotihoidontuen käyttö tulisi jakautumaan nykyistä tasaisemmin vanhempien kesken.

Työn tarjontaa on tarkoitus lisätä myös kannustinloukkuja purkamalla. Merkittävimmät tekijät kannustinloukkujen purkamisessa ovat asumistukeen ja työttömyysturvaan säädettävät suojaosuudet, joiden vuoksi osa työtuloista jätetään tuloharkinnassa huomioimatta. Asumistuen suojaosuus on 400 euroa kuukaudessa enintään kuuden kuukauden ajan työllistymisestä. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan suojaosuudeksi päätettiin 300 euroa kuukaudessa työmarkkinajärjestöjen työllisyys- ja kasvusopimuksessa. Sama suojaosuus tulee koskemaan myös peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea.

Suojaosuuksien tarkoituksena on pienentää työllistymisveroasteita, vähentää kannustinloukkuja ja helpottaa väliaikaisen työn vastaanottamista. Osa työttömistä ei kui-

tenkaan välttämättä hyödy suojaosuuksista, jos suurempi työttömyysaste tai asumistuki vähentää täysimääräisesti toimeentulotukea. Suurin kannustinhöyry tulee niille työttömille, jotka eivät ole toimeentulotukeen oikeutettuja joko ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tai puolisonsa tulojen vuoksi. Jos kannustinvaikutukset jäävät vähäisiksi, eivät myöskään vaikutukset työn tarjontaan ole merkittäviä.

Kannustinloukkujen purkamisella voi olla vaikea saada aikaan suuria työllisyysvaikutuksia. Tämä johtuu siitä, että vaikka esimerkiksi työttömistä yksinhuoltajista lähes joka kolmas on kannustinloukussa, on kannustinloukussa olevia yksinhuoltajia lukumääräisesti vähän suhteessa koko työväestöön (Kärkkäinen 2011). Siten erilaiset kannustinpaketit voivat jäädä työllisyysvaikutuksiltaan heikommiksi kuin esimerkiksi pienituloisille työntekijöille kohdistetut veronkevennykset (Hakola-Uusitalo ym. 2007). Työttömyysturvan ja asumistuen suojaosuus voi heikentää kannustimia siirtyä osa-aikatyöstä kokopäivätyöhön. Osa-aikaisen tai väliaikaisen työn tekeminen voi kuitenkin myös nopeuttaa kokoaikaiseen työhön työllistymistä (Kyyrä 2010).

Työllisyysastetta on tarkoitus kasvattaa myös mm. TE-toimistojen toimintaa tehostamalla ja soveltamalla sanktioita entistä johdonmukaisemmin työstä tai aktivoimistoimenpiteistä kieltäytyjille. Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa mainitaan, että siinä esitettyjen toimien työllisyysvaikutuksia seurataan. Jos työllistymistavoitetta ei nykyisillä toimilla saavuteta, päätetään lisätoimenpiteistä vielä tämän hallituskauden aikana. Tämän suhteen ongelmallista on, että monet päätetyistä toimista saattavat parantaa työllisyyttä vasta pidemmällä aikavälillä.

Ilman hyvin toteutettua koasetelmaa on myös hyvin vaikeaa erottaa reformien työllisyysvaikutuksia muista vaikutuksista. Suuri osa rakennepoliittisen ohjelman uudistuksista tarkentuu syksyn aikana. Tarkkojen ehdotusten myötä voidaan tehdä tarkempia ennusteita siitä, kuinka uudistukset vaikuttaisivat työn teon kannustimiin ja työllisyyteen. Tämänhetkisen tiedon valossa uudistusten toivotut työllisyysvaikutukset vaikuttavat hieman ylioptimistisilta. ■

Olli Kärkkäinen

Kirjallisuus

Hakola-Uusitalo, T. & Honkanen, P. & Jäntti, M. & Mattson, A. & Pirttilä, J. & Tuovinen, M. (2007), *Miten työnteko saadaan kannattamaan? Laskelmia sosiaaliturvan ja verotuksen muutosten vaikutuksista työllisyyteen ja tulonjakoon*, Palkansaajien tutkimuslaitoksen työpapereita 235.

Kosonen, T. (2013), *To work or not to work? The effect of child-care subsidies on the labour supply of parents*, CESifo Working Paper No. 4065.

Kyyrä, T. (2010), *Partial unemployment insurance benefits and the transition rate to regular work*, *European Economic Review*, 54: 911–930.

Kärkkäinen, O. (2011), *Työn vastaanottamisen kannustimet Suomessa*, Palkansaajien tutkimuslaitoksen työpapereita 266.

Talouskehityksen vaikutus esimerkkiperheiden ostovoimaan

Palkansaajien tutkimuslaitoksen (PT) malliperhelaskelmissa tarkastellaan ansiotulojen, tulonsiirtojen sekä verojen ja veronluonteisten maksujen vaikutuksia kuuden erilaisen kotitalouden ostovoimaan. Myös asuntolainan hoitokulut ja vuokrat otetaan huomioon laskelmissa siltä osin, kuin ne vaikuttavat verovähennyksiin ja saatuihin tulonsiirtoihin. Näissä laskelmissa on huomioitu toteutuneet ja kaavailut muutokset verotukseen, sosiaalivakuutusmaksuihin sekä sosiaaliturvaan. Tänä vuonna malliperhelaskelmien tarkastelujaksoa on kasvatettu kolmella vuodella, jolloin se kattaa vuodet 2008–2014. Kaikki malliperhelaskelmien kannalta oleelliset vuotta 2014 koskevat luvut on esitetty tämän dokumentin liitteessä.

Malliperheet ovat samat kuin edellisenä vuonna ja ne on valittu kuvaamaan monipuolisesti suomalaisia kotitalouksia. Laskelmien palkansaajat edustavat heidän sukupuolensa sekä ammatti- tai koulutusnimikkeidensä mukaisia mediaanituloisia. Palkansaajien mediaanituloja on korjattu ylöspäin lomarahojen ja tulospalkkioiden huomioon ottamiseksi. Vuosien 2008–2012 mediaanipalkat on saatu Tilastokeskuksen yksityisen sektorin ja kuntasektorin kuukausipalkat -tilastoista. Vuosien 2013 ja 2014 osalta bruttopalkat perustuvat PT:n ennusteisiin. Vuoden 2013 bruttotulojen oletetaan kasvavan ansiotasoindeksin ennusteen mukaisesti 2,1 prosenttia. Vuoden 2014 palkkojen oletetaan kasvavan vuoden 2013 lopussa voimaan tulevien palkankorotusten vaikutukseen vuoteen 2014. Lisäksi elokuun 2013 tupossa sovittiin 20 euron kuukausikorotuksesta, joka toteutetaan neljä kuukautta sopimuskauden voimaantumisen jälkeen. Malliperhelaskelmissa tämän korotuksen oletetaan nostavan palkansaajien bruttotuloja toukokuusta 2014 alkaen.

Malliperhelaskelmien eläkeläisistä toinen saa keskimääräistä työeläkettä. Tiedot keskimääräisestä työeläkkeestä perustuvat vuosien 2008–2012 osalta Kansaneläkelaitoksen tilastoihin. Vuonna 2013 laskelmien työeläkkeen oletetaan nousevan yhtä paljon kuin tammikuussa 2013 tarkistettu työeläkeindeksi. Vuonna 2014 työeläkkeen oletetaan nousevan PT:n työeläkeindeksin ennusteen mukaisesti noin 1,8 prosenttia. Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien oletetaan kehittyvän vuonna 2014 PT:n kansaneläkeindeksin ennusteen mukaisesti 1,7 prosenttia. Malliperhelaskelmissa tällaisia etuuksia ovat työmarkkinatuki, toimeentulotuen perusosa sekä kansan- ja takuueläke. Lapsilisien kohdalla indeksikorotukset jätetään tekemättä vuosina 2013–2014, millä on vaikutusta kolmen malliperheen ostovoimaan.

Kaikkien malliperheiden kohdalla on oletettu, että he ovat maksaneet Tv-maksua vuosina 2008–2012. Tv-maksu on sisällytetty perheiden veroihin ja veronluonteisiin maksuihin. Näin saadaan vuonna 2013 käytönotettu Yle-veron vaikutukset otettua järkevämmiin huomioon perheiden tuloissa.

Kuudesta malliperheestä kolme asuu vuokralla ja loput kolme asuu omistusasunnossa. Kahden perheen kohdalla

omistusasunto on velaton ja yhdellä perheellä on asuntolainaa. Asuntolainan hoitokulut perustuvat uusien asuntolainojen keskikorkoihin, jotka vuosina 2008–2012 saadaan Suomen Pankin tilastoista. Vuosien 2013 ja 2014 keskikorot perustuvat PT:n ennusteeseen. Vuoden 2014 laskelmissa on otettu huomioon asuntolainojen korkovähennysoikeuden pieneneminen 75 prosenttiin. Asuntojen vuokratiedot vuosilta 2008–2012 perustuvat Tilastokeskuksen vuokrien neljännesvuositilastotiedot -tilastoihin ja niissä on huomioitu asuntojen koko ja huoneluuku. Vuokrat ovat keskiarvoja koko maan vuokrista ottaen huomioon kaikki rahoitusmuodot. Vuonna 2013 ja 2014 vuokrien oletetaan kehittyvän PT:n ennustaman vuokraindeksin nousun mukaisesti, joka on 3,5 prosenttia kumpanakin vuonna.

Malliperhelaskelmissa kullekin kotitaloudelle on laskettu oma inflaatio. Perhekohtaiset inflaatiot perustuvat erilaisiin kulutuskorien rakenteisiin ja niissä olevien kulutushyödykeryhmien eroaviin inflaatioihin. Kulutuskorit ovat samat kuin edellisenä vuonna ja ne saadaan Tilastokeskuksen vuoden 2006 kulutustutkimuksesta, joka on tuorein laatuaan. Hyödykeryhmäkohtaiset inflaatiot perustuvat vuosien 2008–2012 osalta Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksi -tilastoihin sekä vuosien 2013 ja 2014 kohdalla PT:n ennusteisiin.

Perheiden kuvaukset

Ylempi toimihenkilöpariskunta

Perhe on akavalainen lapseton pariskunta, joka työskentelee yksityisellä sektorilla. Mies on koulutukseltaan ekonomi ja naisella on ylempi oikeustieteellinen koulutus. Heidän kuukausipalkkansa vuonna 2013 ovat 7026 € ja 5507 €. Perhe asuu velattomassa omistusasunnossa.

Toimihenkilöperhe, 2 lasta

Kaksilapsisen perheen STTK:laiset vanhemmat ovat insinööri ja sairaanhoitaja. Insinööri-isä on töissä yksityisellä sektorilla ja sairaanhoitajaäiti kuntasektorilla. Heidän kuukausipalkkansa vuonna 2013 ovat 3722 € ja 3131 €. Perhe asuu omistusasunnossa ja heillä on asuntolainaa 150 000 euroa.

Työntekijäperhe, 2 lasta

Kaksilapsisen perheen SAK:laiset vanhemmat ovat kuorma-autonkuljettaja ja kaupan myyjä. He ovat molemmat töissä yksityisellä sektorilla. Heidän kuukausipalkkansa vuonna 2013 ovat 2397 € ja 2241 €. Perhe asuu vuokralla 80 neliön asunnossa.

Pienipalkkainen yksinhuoltajaperhe, 1 lapsi

Yksilapsisen perheen yksinhuoltajaäiti on yksityisellä sektorilla työskentelevä siivooja. Hänen kuukausipalkka vuonna 2013 on 2044 €. Perhe saa lisäksi asumistukea sekä elatus-tukea. Perhe asuu vuokralla 60 neliön asunnossa.

Yksinasuva työtön

Kotitalous koostuu yhdestä työttömästä henkilöstä, joka saa työmarkkinatukea, asumistukea sekä toimeentulotukea. Hän asuu vuokralla 40 neliön asunnossa.

Eläkeläispariskunta

Kotitalous koostuu kahdesta eläkeläisestä, josta toinen saa keskimääräistä työeläkettä ja toinen saa kansaneläkettä sekä takuueläkettä. He asuvat velattomassa omistusasunnossa.

Perheiden käytettävissä olevien tulojen nimellinen kehitys

Malliperhelaskelmien mukaan kaikkien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat nimellisesti vuosina 2013 ja 2014. Kasvu on pääsääntöisesti hitaampaa kuin keskimäärin vuosina 2009–2012. Vuonna 2014 tulojen kasvu tulee olemaan merkittävästi hitaampaa kuin edeltävänä vuonna. Eniten käytettävissä oleviaan tulojaan kasvattavat eläkeläispariskunta noin 33 eurolla ja vähiten ylempi toimihenkilöpariskunta noin 16 eurolla. Yksi tärkeä syy tulojen kasvun hidastumiseen vuonna 2014 on malliperheiden bruttotulojen nousun hidastuminen. Tämän hidastumisen taustalla ovat maltilliset palkan- korotukset, jotka ovat suhteellisesti pienemmät suurempituloisilla. Myös työeläke- ja kansaneläkeindekseihin sidotut etuudet kehittyvät hitaammin vuonna 2014.

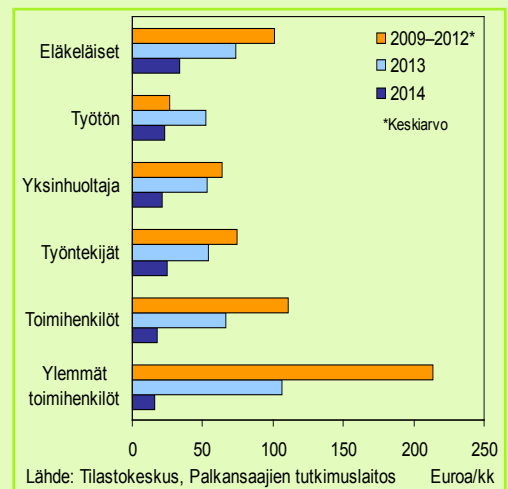
Toinen merkittävä syy käytettävissä olevien tulojen kasvun hidastumiseen vuonna 2014 on verojen ja veroluontaisten maksujen suhteellinen kasvu. Jokaisella malliperheellä verojen osuus bruttotuloista kohoaa. Tähän vaikuttaa kunnallisveron kiristyminen sekä sosiaalivakuutusmaksuihin tehtävät korotukset. Lisäksi toimihenkilöperheen tapauksessa asuntolainojen korkojen verovähennysoikeuden supistuminen on yksi käytettävissä olevia tuloja vähentävä tekijä.

Perhekohtaiset inflaatiot

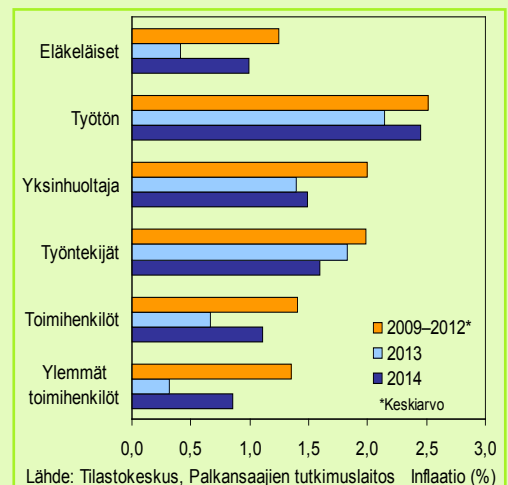
Vuonna 2013 kaikkien perheiden inflaatiot ovat 0,3 ja 2,1 prosentin välillä. Vuonna 2014 useampien perheiden inflaatiot nopeutuvat ja sijoittuvat 0,9 ja 2,5 prosentin välille. Kaiken kaikkiaan malliperheiden inflaatiot ovat matalampia vuosina 2013 ja 2014 kuin keskimäärin vuosina 2009–2012. Merkittäviä yksittäisiä kulutushyödykeryhmiä, jotka nostavat kaikkien perheiden inflaatiota vuosina 2013 ja 2014, ovat elintarvikkeet sekä liikenne. Halpenevat vaatteet ja jalkineet sekä viestintä sitä vastoin hillitsevät kaikkien perheiden inflaatiota. Myös kulttuurin ja vapaa-ajan maltillinen hintakehitys hillitsevät perhekohtaisia inflaatioita.

Perhekohtaisissa inflaatioissa on huomattavia eroja perheiden kesken. Erot johtuvat perheiden erilaisista kulutuskorien rakenteista. Tärkein yksittäinen ero kulutuskorien rakenteessa, joka synnyttää näitä eroja, on asumismuoto. Vuosina 2013 ja 2014 omistusasuminen halpenee, kun taas vuokralla asuminen kallistuu. Tämä rasittaa erityisesti työttömän, yksinhuoltajan ja työntekijöiden kotitalouksia, mutta taas hyödyttää eläkeläisten, ylempien toimihenkilöiden sekä toimihenkilöiden kotitalouksia. Omistusasumisen halpeneminen on

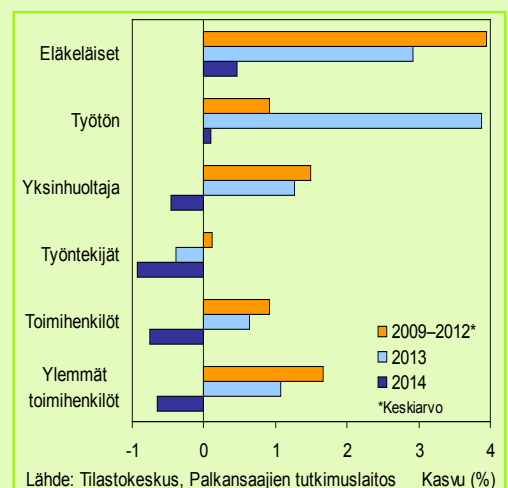
Käytettävissä olevien tulojen nimellinen muutos 2009–2012, 2013 ja 2014

Perhekohtaiset inflaatiovauhdit 2009–2012, 2013 ja 2014

Perhekohtaisten reaalityulojen suhteelliset muutokset 2009–2012, 2013 ja 2014

nopeampaa vuonna 2013 kuin vuonna 2014, minkä johdosta eläkeläisten, ylempien toimihenkilöiden ja toimihenkilöiden kotitalouksien inflaatio nousee huomattavasti jälkimmäisenä vuonna.

Perheiden reaalityulojen muutokset

Huomioimalla perhekohtaiset inflaatiot kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen nimellisessä kehityksessä, saadaan perhekohtaiset reaalityulojen muutokset. Malliperheiden reaalityulojen kehitys vuonna 2013 on -0,4 ja +3,9 prosentin välillä. Ainoastaan työntekijäperheen reaalityulot kehittyvät negatiivisesti. Tv-maksun korvaaminen Yle-verolla vuonna 2013 hyödyttää työttömän, yksinhuoltajan sekä eläkeläisten kotitalouksia. Erityisesti työttömän kohdalla tämä kasvattaa merkittävästi kyseisen vuoden reaalityuloja. Vuonna 2014 kaikkien, paitsi eläkeläisten ja työttömän, kotitalouksien reaalityulojen kehitys on negatiivista ja sijoittuu -0,9 ja +0,5 prosentin välille. Suurimmat pudotukset reaalityuloissa kohdistuvat työntekijöiden, toimihenkilöiden ja ylempien toimihenkilöiden kotitalouksille. Reaalityulojen kehitys sekä vuonna 2013, että vuonna 2014 on pääasiassa hitaampaa kuin keskimäärin vuosina 2009–2012.

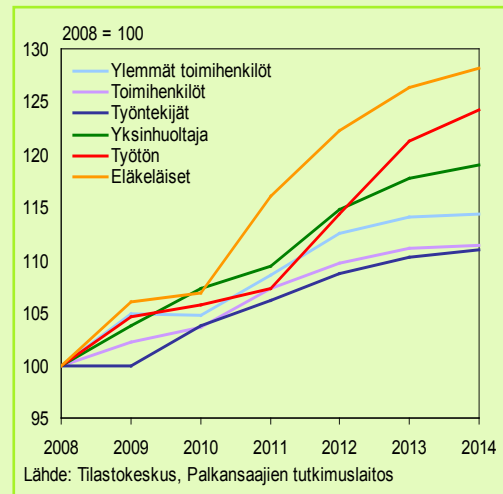
Perheiden ostovoiman kehitys 2008–2014

Vuoteen 2008 asti ulottuvassa tarkastelussa perheiden käytettävissä olevat tulot ja perheiden kohtaamat inflaatiot eroavat toisistaan huomattavasti. Nimellisten käytettävissä olevien tulojen kehityksessä eläkeläisperhe ja työtön ovat pärjänneet parhaiten. Eläkeläisiä on erityisesti auttanut vuonna 2011 voimaan tullut takuu-eläke. Työttömien kehitys näyttää nimellistulojen valossa melko hyvältä. Tähän on erityisesti vaikuttanut vuonna 2012 tehty lähes 22 prosentin korotus työmarkkinatukeen sekä tv-maksun korvaaminen Yle-verolla vuonna 2013. On myös huomioitava, että vuosittain kohonneet vuokrat ovat toimeentulotukea saavan työttömän tapauksessa itse asiassa lisänneet hänen nimellistulojaan. Työntekijäperheen nimellistulot ovat kehittyneet heikoimmin.

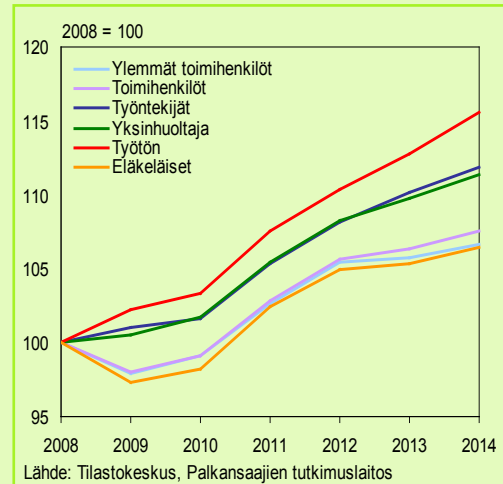
Työtön on kohdannut esimerkkiperheiden korkeimman inflaation vuodesta 2008 lähtien. Myös työntekijäperhe ja yksinhuoltajaperhe ovat kohdanneet suhteellisen korkean inflaation. Merkittävä ero syntyy siitä, että edellä mainitut perhetyypit asuvat vuokralla, kun taas toimihenkilö-, ylempi toimihenkilö- ja eläkeläisperhe asuvat omistusasunnossa. Omistusasuminen on halventunut viime vuosina laskeneen asuntolainojen koron ansiosta. Vuokralla asuminen sitä vastoin on kallistunut jokaisena vuonna tarkastelujaksolla 2008–2012. Työttömän korkeaan inflaatioon vaikuttaa lisäksi nopeasti kohonneet ruuan, alkoholijuomien ja tupakan hinnat.

Reaalit eli inflaatiokorjatut käytettävissä olevat tulot ovat kehittyneet eläkeläisperheellä ylivertaisesti parhaiten. Eläkeläisiä on auttanut sekä suotuisa nimellistulojen kehitys, että matala inflaatio. Työntekijäperheellä kehitys on ollut heikkoa. Itse asiassa esimerkkinä käytettävän työntekijäperheen käytettävissä olevat tulot ovat inflaatiokorjattuna alhaisemmat kuin vuonna 2008. Muut perhetyypit asettuvat näiden ääripäiden väliin, noin viiden prosentin kasvulla vuodesta 2008 vuoteen 2014. Tosin vuodesta 2009 laskien kehitys ei ole työttömän lukuun ottamatta ollut kovin suotuisaa muillakaan perhetyypeillä. ■

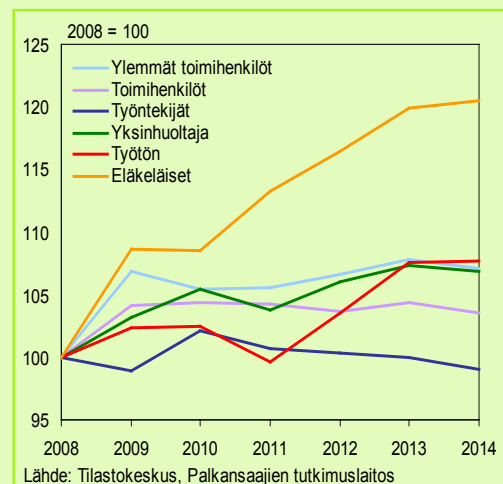
Nimellistulojen suhteellisten muutosten indeksoitu kehitys 2008–2014

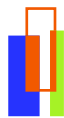

Kotitalouskohtaisten inflaatioiden indeksoitu kehitys 2008–2014

Reaalityulojen suhteellisten muutosten indeksoitu kehitys 2008–2014

Liitetaulukko 1. Esimerkkiperhelaskelmien oletukset

	2013	2014
Tulonsiirrot ja verotus		
Työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki (€/kk)	698	709
Toimeentulotuen perusosa (€/kk)	477	485
Valtionveron ansiotulovähennyksen enimmäismäärä	970	1000
Kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärä (€/v)	2880	2910
Asuntolainojen vähennyskelpoisten korkojen osuus	80 %	75 %
Valtion tuloverotuksen inflaatiotarkistus	0 %	1,5 %
Sosiaalivakuutusmaksut		
Vakuutetun sairaanhoitomaksu	1,30 %	1,37 %
Palkansaajan sairausvakuutuksen päivärahamaksu	0,74 %	0,85 %
Työttömyysvakuutusmaksu	0,60 %	0,50 %
Työeläkemaksu (alle 53-vuotiaat)	5,15 %	5,55 %
Työeläkemaksu (53 vuotta täyttäneet)	6,50 %	6,90 %
PT:n ennustamat luvut		
Ansiotasoindeksin nousu	2,1 %	1,1 %
Vuokraindeksin nousu	3,5 %	3,5 %
Kunnallisveroprosentin nousu (%-yksikköä)	0,14	0,25
Työeläkeindeksin nousu	2,8 %	1,8 %
Uusien asuntolainojen keskiporko	2,0 %	2,0 %
Kansaneläkeindeksin nousu	2,8 %	1,7 %

Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriö, Verohallinto, Työttömyysvakuutusrahasto, Palkansaajien tutkimuslaitos

Liitetaulukko 2. Ylemmän toimihenkilöpariskunnan tulojen kehitys

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruttotulot (€/kk)	11030	11389	11343	11779	12275	12533	12648
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	0	0	0	0	0	0	0
Verot ja veronluonteiset maksut (sis. TV-maksu) (€/kk)	4237	4265	4229	4409	4629	4781	4880
Nettotulot (€/kk)	6793	7124	7114	7370	7646	7752	7768
Verojen osuus bruttotuloista (%)	38,4	37,5	37,3	37,4	37,7	38,2	38,6

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Liitetaulukko 3. Toimihenkilöperheen (2 lasta) tulojen kehitys

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruttotulot (€/kk)	6020	6194	6312	6541	6713	6854	6929
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	211	211	211	211	219	219	219
Verot ja veronluonteiset maksut (sis. TV-maksu) (€/kk)	1615	1690	1742	1802	1873	1948	2006
Nettotulot (€/kk)	4615	4714	4780	4950	5059	5125	5143
Verojen osuus bruttotuloista (%)	26,8	27,3	27,6	27,6	27,9	28,4	28,9

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Liitetaulukko 4. Työntekijäperheen (2 lasta) tulojen kehitys

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruttotulot (€/kk)	4302	4172	4367	4463	4543	4638	4698
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	211	211	211	211	219	219	219
Verot ja veronluonteiset maksut (sis. TV-maksu) (€/kk)	1046	919	980	996	996	1037	1072
Nettotulot (€/kk)	3467	3464	3597	3678	3766	3820	3845
Verojen osuus bruttotuloista (%)	24,3	22,0	22,5	22,3	21,9	22,4	22,8

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Liitetaulukko 5. Pienipalkkaisen yksinhuoltajaperheen (1 lapsi) tulojen kehitys

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruttotulot (€/kk)	1777	1813	1962	1993	2002	2044	2072
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	341	355	313	324	399	414	423
Verot ja veronluonteiset maksut (sis. TV-maksu) (€/kk)	388	374	419	424	416	420	437
Nettotulot (€/kk)	1730	1794	1855	1893	1985	2038	2059
Verojen osuus bruttotuloista (%)	21,8	20,6	21,4	21,3	20,8	20,6	21,1

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Liitetaulukko 6. Yksinasuvan työttömän tulojen kehitys

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruttotulot (€/kk)	527	551	551	553	674	698	710
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	344	361	359	368	319	338	353
Verot ja veronluonteiset maksut (sis. TV-maksu) (€/kk)	115	122	110	111	129	119	124
Nettotulot (€/kk)	756	790	799	811	864	916	939
Verojen osuus bruttotuloista (%)	21,7	22,1	20,0	20,0	19,2	17,1	17,4

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Liitetaulukko 7. Eläkeläispariskunnan tulojen kehitys

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruttotulot (€/kk)	2187	2307	2327	2505	2636	2715	2763
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	0	0	0	0	0	0	0
Verot ja veronluonteiset maksut (sis. TV-maksu) (€/kk)	367	378	383	393	411	416	430
Nettotulot (€/kk)	1820	1929	1944	2112	2225	2299	2332
Verojen osuus bruttotuloista (%)	16,8	16,4	16,5	15,7	15,6	15,3	15,6

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos